SEKSIONI I DYTE

ÇËSHTJA TËRSHANA K. SHQIPËRISË

(Ankimi nr. 48756/14)

VENDIM

Neni 2 (material) - Detyrimet pozitive - Sulm me acid ndaj një gruaje në rrugë
- Ekzistenca e një kuadri të ligjit penal efektiv
- Rreziku për jetën i ankueses nga ish-bashkëshorti i dyshuar nuk është sjellë në vëmendje të autoriteteve para sulmit
- Autoritetet shtetërore nuk janë përgjegjëse,
neni 2 (procedural) - Hetim efektiv - Gjykata ka parasysh situatën e përgjithshme të dhunës ndaj grave në Shqipëri
- Qasje joefektive ndaj dhunës ndaj grave nga zyrtarët e zbatimit të ligjit
- Detyrimi nga ana e autoriteteve hetimore për të reaguar me kujdes të veçantë në kryerjen e një hetimi të plotë
- Moskryerje me shpejtësinë dhe vendosmërinë e duhur të masave hetimore të një rëndësie thelbësore
- Pamundësi e ankueses për të apeluar vendimin për pezullimin e hetimit, për të kundërshtuar (mungesën e) hapave hetimorë ose paraqitjen e kërkesës për dëmshpërblim.

STRASBURG

4 gusht 2020

Ky vendim do të marrë formë të prerë në rrethanat e përcaktuara në nenin 44§2 të Konventës. Ai mund t'i nënshtrohet rishikimit redaktues.

Në çështjen *Tërshana kundër Shqipërisë*,
Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (Seksioni i Dytë), me trup gjykues të përbërë nga:
Robert Spano, president,
Paul Lemmens,
Ledi Bianku,
Valeriu Griţco,
Jon Fridrik Kjolbro,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Arnfinn Bårdsen, gjyqtarë,
dhe Stanley Naismith, sekretar i Seksionit,
pas shqyrtimit me dyer të mbyllura më 3 korrik 2018 dhe 23 qershor 2020,
shpall vendimin e mëposhtëm, i cili u miratua në po atë datë:
PROCEDURA

1. Çështja e ka zanafillën në ankimin (nr. 48756/14) kundër Republikës së Shqipërisë depozituar pranë Gjykatës, sipas nenit 34 të Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (Konventa) nga një shtetase shqiptare, znj. Dhurata Tërshana (ankuesja), më 30 qershor 2014.

2. Ankuesja u përfaqësua nga z. N. Marku, avokat që ushtron aktivitetin e tij në Tiranë. Qeveria shqiptare (Qeveria) u përfaqësua nga agjentja e saj, në atë kohë, znj. Alma Hicka nga Avokatura e Shtetit.

3. Ankuesja pretendonte se autoritetet kanë dështuar në mbrojtjen e jetës së saj dhe të së drejtës së saj për jetë private, sipas neneve 2, 3, 8, 13 dhe 14 të Konventës. Ajo, gjithashtu, u ankua për dështimin e autoriteteve për të kryer një investigim të shpejtë dhe efektiv që do të çonte në identifikimin, ndjekjen dhe dënimin e autorit të sulmit.

4. Më 6 tetor 2014 ankimi iu komunikua Qeverisë.

FAKTET

I. RRETHANAT E ÇËSHTJES

5. Ankuesja ka lindur në vitin 1984 dhe banon në Tiranë.

A. Historiku i çështjes

6. Më 29 korrik 2009, rreth orës 4 pm, ndërsa ecte në një nga rrugicat e Tiranës, ankuesja pësoi dëmtime të rënda në një sulm me acid nga një autor i paidentifikuar. Ajo u dërgua menjëherë në Spitalin Nënë Tereza për të marrë trajtim urgjent mjekësor. Raporti i spitalit tregonte se njëzet e pesë për qind e trupit të ankueses, kryesisht fytyra dhe pjesa e sipërme e trupit ishte djegur *(combusio corporis, facies et extremitas superior),* për shkak të sulmit me acid dhe se ishte në gjendje kritike. Më 1 gusht 2009 ajo u dërgua në Itali për një trajtim mjekësor më të specializuar. Raporti i spitalit i datës 2 tetor 2009 tregonte se ankuesja kishte djegie te shkallës së mesme deri në thellësi të fytyrës, qafës dhe trupit *(ustioni intermedio-profonde di volto, collo, tronco, arti superiori ed inferiori)* të shkaktuara nga acidi sulfurik. Sipas raportit të trajtimit të saj spitalor në Itali, ankuesja iu nënshtrua të paktën katërmbëdhjetë operacioneve në periudhën midis viteve 2009 dhe 2012. Shpenzimet e këtyre operacioneve u përballuan nga Krahinat e Pulias dhe Marche, Itali si dhe nga ankuesja. Ajo vuante nga ankthi dhe probleme psikologjike dhe kishte frikë të kthehej në Shqipëri. Ajo përfitoi raport mjekësor për të paktën shtatë muaj nga autoritetet shqiptare, por duket se nuk ishte në gjendje të punonte për disa vjet.

B. Hetimi i çështjes së sulmit të 29 korrikut 2009

7. Më 29 korrik 2009 prokurori hapi një hetim për sulmin me acid, sipas nenit 88 të Kodit Penal (shih paragrafin 64 më poshtë). Ankuesja bëri një deklaratë në të cilën u shpreh se nuk e kishte njohur autorin e sulmit ndaj saj. Ajo deklaroi se nuk kishte mosmarrëveshje me askënd, por dyshonte se sulmi ishte organizuar nga ish-bashkëshorti i saj (E.A.) si një akt hakmarrjeje dhe vazhdimësisë së dhunës që kishte pësuar në të kaluarën. Ai e kishte kërcënuar në të kaluarën se do ta vriste. Ajo dhe E.A. ishin ndarë përfundimisht, pasi ai kishte refuzuar ta lejonte atë që të ndiqte një kurs trajnimi të specializuar në Itali. Përveç kësaj, ajo deklaroi se në kohën e sulmit, autori mbante një kapelë ngjyrë kafe/bezhë, syze dielli të zeza dhe këmishë të zezë. Autori i sulmit kishte hedhur një substancë mbi fytyrën dhe trupin e saj dhe më pas ishte larguar. Ajo kishte ndjerë që fytyra dhe gjoksi i saj po digjeshin dhe rrobat e saj po shkriheshin. Substanca ishte hedhur edhe mbi kolegen e saj. Ajo më tej deklaroi se E.A. kishte qenë i burgosur në Itali dhe se kishte miq me rekorde kriminale.

8. Po atë ditë, prokurori mori një deklaratë nga kolegia e ankueses, e cila kishte qenë me të gjatë sulmit me acid dhe kishte pësuar, gjithashtu, dëmtime të rënda. Edhe kolegia e ankueses deklaroi se nuk e kishte njohur autorin e sulmit. Autori kishte veshur pantallona të errëta dhe këmishë të zezë dhe mbante një enë që kishte brenda një substancë të kuqe. Ndërkohë që ecte drejt saj dhe ankueses, ai kishte hapur enën dhe kishte hedhur përmbajtjen e saj mbi trupat e tyre. Ajo deklaroi se nuk kishte mosmarrëveshje me askënd dhe se kishte dëgjuar nga pjesëtaret e familjes së ankueses se dyshonin për ish-bashkëshortin e ankueses. Ajo, gjithashtu, deklaroi se kishte parë njerëz të tjerë në vendngjarjen e sulmit dhe një burrë në rrugën kryesore.

9. Më 29 korrik dhe 6 gusht 2009 E.D., një nga kolegët e ankueses dha një deklaratë ku shprehej se nuk kishte qenë në gjendje të dallonte fytyrën e autorit të krimit, sepse kishte qenë me shpinë ndaj tij. Sipas përshkrimit të tij, autori kishte veshur këmishë të kuqe, xhins me vija të bardha dhe syze dielli. Ai, më tej, përshkroi se si e kishte ndihmuar ankuesen dhe viktimën tjetër, dhe se, së bashku me një kolege tjetër, E.S., i kishin dërguar të dyja në spital. Ai, gjithashtu, deklaroi se në vendngjarje kishin ardhur njerëz të tjerë dhe ishin përpjekur të ndihmonin viktimat.

Kolegia e lartpërmendur E.S. deklaroi se kishte ndihmuar për t'i dërguar viktimat në spital. Ajo nuk e kishte parë fare autorin e krimit.

10. Më 29 korrik 2009 B.D., motra e ankueses, deklaroi se e motra i kishte treguar më parë që E.A. ishte xheloz dhe ushtronte dhunë ndaj saj. Ajo kishte dashur të ndiqte një kurs trajnimi të specializuar në Itali, por E.A. nuk e kishte lejuar. Ai e kishte kërcënuar se do ta vriste nëse do të divorcoheshin. Ajo, gjithashtu, deklaroi se kushëriri i saj, R.T., ishte takuar me E.A. për t'i kthyer disa sende në emër të ankueses. E.A. i kishte thënë R.T. se nuk do t'i shkaktonte ankueses asnjë problem dhe se ajo mund të vazhdonte jetën e saj normale. B.D. deklaroi, gjithashtu, se në maj 2009 ajo ishte takuar me E.A. dhe nënën e tij në prani të motrës së saj për të diskutuar mbi vazhdimësinë e marrëdhënies së tyre. Sipas B.D., ishte e qartë nga diskutimet që patën se E.A. kishte ushtruar dhunë ndaj motrës së saj. Më 21 dhjetor 2009 B.D. dha një deklaratë tjetër në të cilën konfirmonte deklaratat e saj të datës 29 korrik 2009 dhe u shpreh se ende kishte dyshime që E.A. mund të ketë kryer sulmin.

11. Më 29 korrik 2009 R.T., kushëriri i ankueses, deklaroi se ishte në dijeni që E.A. kishte përdorur dhunë ndaj ankueses dhe ishte xheloz. Ai kishte takuar E.A. dy muaj më parë dhe i kishte dhënë disa sende në emër të ankueses. E.A. i kishte thënë R.T. se nuk do të kontaktonte me ankuesen dhe nuk do t'i shkaktonte asaj asnjë problem.

12. Më 29 korrik 2009 L.D., kunati i ankueses deklaroi se kishte mësuar nga gruaja e tij B.D., se kunata e tij i ishte nënshtruar dhunës dhe fyerjeve nga bashkëshorti i saj.

13. Më 29 korrik 2009 V.T., nëna e ankueses deklaroi se E.A. ishte përfshirë në vepra penale, të tilla si vjedhja e kasafortave dhe vrasja. Ai kishte përdorur dhunë ndaj ankueses. Një herë, ai e kishte mbyllur atë në banesën e tij për tri ditë, duke e penguar të shkonte në punë, në shenjë hakmarrjeje për kërcënimin se do ta denonconte atë në polici. Pas divorcit ata kishin pasur disa herë grindje në lidhje me sende të caktuara që duhej t'i kthenin njëri-tjetrit.

14. Më 29 korrik 2009, një tjetër dëshmitar, G.D., i cili kishte qenë duke pirë kafe në një kafene aty pranë në kohën e sulmit, deklaroi se kishte shkuar për të ndihmuar ankuesen dhe viktimën tjetër pasi dëgjoi britma. Ai nuk e kishte parë kush e kishte kryer sulmin. Ai kishte parë një enë në rrugë dhe e kishte shkelmuar. Sipas tij, substanca e cila u derdh nëpër rrugë kishte qenë acid.

15. Në një deklaratë të dhënë po atë ditë, E.A. deklaroi se më 29 korrik 2009 ai kishte qenë në Durrës deri në orën 6 pasdite. Më tej ai deklaroi se me ankuesen ishin divorcuar në maj 2009, sepse kishin probleme; ai nuk kishte qenë dakord me ankuesen kur ajo kishte dashur të shkonte në Itali për të ndjekur një kurs profesional të specializuar. Ai, gjithashtu, deklaroi se procesi i divorcit kishte shkuar normalisht dhe që nga ajo kohë nuk kishte pasur asnjë kontakt me ankuesen. Ai nuk kishte asnjë informacion se kush mund të ketë qenë autori i krimit. Ai, gjithashtu, dha informacion për njerëzit që njihte, konkretisht familjarët, miqtë dhe të afërmit.

16. Më 29 korrik 2009 F.P., nëna e E.A., deklaroi se djali i saj dhe ankuesja kishin pasur marrëdhënie të mira, por ishin divorcuar në vitin 2009, sepse ankuesja kishte dashur të ndiqte një kurs trajnimi të specializuar në Itali dhe E.A. nuk ishte pajtuar me idenë. Ajo më tej deklaroi se ditën që ata u divorcuan ajo kishte takuar djalin e saj, ankuesen dhe motrën e ankueses për të gjetur një zgjidhje. Megjithatë, djali i saj dhe ankuesja kishin vendosur t'i jepnin fund marrëdhënies së tyre. Që nga ajo kohë, me sa ishte në dijeni, ata nuk kishin pasur asnjë kontakt. Ajo konfirmoi se djali i saj kishte qenë në Durrës gjatë gjithë ditës. Kushëriri i E.A., L.A., deklaroi, gjithashtu, se me sa ishte në dijeni, kushëriri i tij nuk kishte asnjë mosmarrëveshje me ankuesen.

17. Më 29 korrik 2009, një oficer i policisë gjyqësore kreu një ekzaminim në vendngjarje dhe siguroi disa prova, përfshirë rrobat e ankueses dhe koleges së saj dhe një enë qelqi që përmbante një sasi të vogël të një substance të lëngshme të kuqe.

18. Më 29 korrik dhe 1 tetor 2009 oficeri i policisë gjyqësore vendosi që duhej të përpiloheshin disa raporte, përkatësisht një raport mjekoligjor, një raport ekspertimi i gjurmëve të gishtave mbi

enën prej qelqi të përdorur për hedhjen e acidit, një raport ekspertimi kimik dhe toksikologjik mbi enën prej qelqi për të identifikuar substancën e lëngshme dhe metodën me të cilën ishte prodhuar lëngu, si dhe një raport ekspertimi kimik dhe toksikologjik mbi rrobat e ankueses dhe viktimës tjetër për të identifikuar substancën e lëngshme dhe për të përcaktuar nëse dëmtimi i rrobave kishte ndodhur si rezultat i përdorimit të asaj lënde.

19. Më 29 korrik 2009 prokurori urdhëroi përgjimin e bisedave telefonike të E.A. për periudhën 29 korrik deri më 12 gusht 2009, që më pas u aprovua nga gjykata e rrethit më 30 korrik 2009. Më 13 gusht 2009 prokurori i përgjithshëm i dërgoi rezultatet e përgjimit prokurorit të rrethit.

20. Më 30 korrik 2009 oficeri i policisë gjyqësore referoi pranë prokurorisë së rrethit, veprën penale të shkaktimit të plagosjes së rëndë me dashje që i atribuohet E.A. Ai u shpreh se më 29 korrik 2009 në një rrugicë pranë Ministrisë së Drejtësisë, një person i paidentifikuar kishte hedhur acid mbi ankuesen dhe viktimën tjetër, duke i lënë të dyja në gjendje kritike. Ai vlerësonte se në bazë të dëshmive në dosje, si dhe deklaratave të dhëna nga ankuesja, viktima tjetër dhe familjarët e tjerë, ishte e qartë se kishte dyshime që E.A. mund të ketë kryer sulmin.

21. Më 31 korrik 2009 ankuesja dha një deklaratë tjetër, duke thënë se ende kishte dyshime që E.A. kishte dashur të hakmerret për shkak të divorcit. Ajo, gjithashtu, shtoi se në të kaluarën ai kishte kryer vepra penale – përkatësisht vjedhje nga kasaforta dhe shtëpi – dhe se posedonte një armë.

22. Më 3 gusht 2009, prokurori i rrethit urdhëroi që të ndërmerren një sërë veprimesh procedurale, të tilla si ekzaminimi i raport ekspertimit të gjurmëve të gishtave mbi enën e përdorur për hedhjen e acidit dhe që rezultatet të krahasohen me gjurmët e gishtave të personave të tjerë të dyshuar, si dhe çdo personi tjetër të përfshirë në listën e personave të dyshuar në Laboratorin Qendror të Kriminologjisë; ekzaminimi i raportit mjekoligjor dhe i raporteve të tjera të ekspertimit; pyetja e çdo personi që ka dijeni për ngjarjen; ekzaminimi i përgjimeve telefonike; marrja e tabulateve telefonike të viktimave dhe E.A., si dhe të çdo personi tjetër që mund të ketë lidhje me hetimin; gjetja dhe verifikimi i numrave telefonikë të përdorur nga E.A. në internet; konfiskimi i pamjeve filmike të disa kamerave aty pranë, pasi ndonjëra prej tyre mund të ketë kapur dhe regjistruar autorin e krimit; përcaktimi i aparateve të gjetura në banesën e E.A. (shih paragrafin 44 më poshtë); si dhe çdo veprim tjetër që gjykohej me vend.

23. Më 3 gusht 2009, një raport ekspertimi i përgatitur nga Instituti i Policisë Shkencore (ISP) konkludonte se nuk mund të identifikohet asnjë gjurmë gishtash në enën prej qelqi.

24. Më 6 gusht 2009 një raport mjekoligjor i përgatitur nga Instituti i Mjekësisë Ligjore (FMI) konkludonte se njëzet e pesë për qind e fytyrës, e barkut dhe e gjymtyrëve të sipërme të ankueses ishin djegur, ku dëmtimet ishin shkaktuar nga një substancë gërryese. Raporti më tej konkludonte se ishte e pamundur që duke u bazuar vetëm në raportin mjekoligjor të jepej një konkluzion i saktë në lidhje me kategorinë e dëmtimeve të ankueses. Prandaj ishte e nevojshme që ankuesja të ekzaminohej tre muaj pas datës në të cilën ishte dëmtuar.

25. Më 11 gusht 2009 oficeri i policisë gjyqësore kreu kërkime në internet për të gjetur numrat e telefonit të renditur në emër të E.A. Po atë ditë, prokurori kërkoi që një kompani e telefonisë celulare t'i siguronte historikun e regjistrit të thirrjeve, në lidhje me disa nga numra telefonikë të E.A. për periudhën 25 deri më 30 korrik 2009, si dhe vendndodhjen dhe zonën e mbulimit më 29 korrik 2009. Më 18 gusht kompania e telefonisë celulare paraqiti informacionin e kërkuar nga prokurori.

26. Më 15 gusht dhe 15 dhjetor 2009 u kërkuan informacione të tjera në lidhje me disa numra telefonikë për të identifikuar personat që u përkisnin dhe që mund të kenë bërë thirrje telefonike gjatë orëve kur ka ndodhur sulmi. Më 21 dhjetor 2009 kompania e telefonisë celulare dorëzoi informacionin e kërkuar nga prokurori. Në janar 2011 dy individët e pyetur nga oficeri i policisë gjyqësore deklaruan se nuk kishin asnjë informacion për incidentin e datës 29 korrik 2009. Megjithëse ishin miq me E.A., ata pohuan se ai nuk e kishte diskutuar ngjarjen me ta. Një person tjetër i pyetur deklaroi se nuk e njihte fare E.A.

27. Më 11 gusht 2009 prokurori i rrethit kërkoi që t'i siguroheshin pamjet filmike nga tri banka aty pranë, pasi kamerat e tyre të sigurisë mendohej të kenë regjistruar imazhet e ngjarjeve të datës 29 korrik 2009. Më 13 dhe 18 gusht 2009 dy banka dorëzuan pamjet filmike në CD-ROM. Raporti i shkruar nga oficeri i policisë gjyqësore më 24 shtator 2009 mbi shqyrtimin e provave shprehte se ishin ekzaminuar CD-ROM-ët, me qëllim identifikimin e ndonjë personi që kishte të njëjtat karakteristika me personin e përshkruar në deklaratat e dhëna nga dëshmitarët. Ato u ekzaminuan edhe nga ankuesja dhe kolegia e saj. Sidoqoftë, askush nuk mund të identifikohej si autori i dyshuar.

28. Më 9 shtator 2009 një dëshmitare tjetër, G.V., kolege e ankueses, u pyet dhe përshkroi se si ishte veshur një burrë të cilin ajo e kishte parë pranë vendit të ngjarjes. Sipas saj, autori i sulmit mbante një kapele të errët, syze dielli dhe rroba të errëta. Po atë ditë, një tjetër dëshmitare, Y.K., deklaroi se kishte parë dy të rinj që mbanin një enë qelqi, njëri prej të cilëve kishte veshur një këmishë të kuqe dhe tjetri një këmishë të zezë.

29. Më 16 dhjetor 2009, E.K. – motra e E.A. – dha një deklaratë përpara oficerit të policisë gjyqësore, në të cilën konfirmonte se më 29 korrik 2009, E.A. kishte qenë në Durrës me të. Ajo deklaroi se ankuesja dhe E.A. kishin pasur një marrëdhënie të mirë. Ata ishin divorcuar sepse ankuesja kishte dashur të shkonte në Itali për të ndjekur një kurs trajnimi të specializuar dhe E.A. nuk kishte rënë dakord me idenë për arsyet e tij personale.

30. Më 30 shtator 2009, Fakulteti i Shkencave të Natyrës (FNS) informoi oficerin e policisë gjyqësore se nuk ishte në gjendje të përpilonte raportin e ekspertimit kimik të kërkuar (ka të ngjarë duke iu referuar raportit të ekspertimit që do të hartohej në lidhje me substancën e kuqe – shih paragrafin 18), pasi i mungonin pajisjet e nevojshme të specializuara.

31. Më 23 tetor 2009 ISP informoi oficerin e policisë gjyqësore se nuk mund të përpilonte një raport ekspertimi mbi rrobat e ankueses dhe viktimës tjetër, pasi nuk binte në sferën e tij të kompetencës.

32. Më 7 dhjetor 2009 oficeri i policisë gjyqësore vendosi që FMI-ja duhej të përpilonte një raport tjetër mjekoligjor në funksion të konkluzioneve të nxjerra në raportin e datës 6 gusht 2009 (shih paragrafin 24 më lart). Më 15 dhjetor 2009 mjeku u përgjigj se raporti mund të përgatitej sapo t'i vihej në dispozicion një kopje e raporteve mjekësore të ankueses përgatitur nga spitali italian.

33. Më 15 dhjetor 2009 një grup ekspertësh i FMI-së përgatiti një raport tjetër mjekoligjor. Ata vunë në dukje se nuk mund të ekzaminonin ankuesen, pasi ajo ishte në Itali duke marrë trajtim special dhe nuk kishin qenë në gjendje të shqyrtonin raportet mjekësore të ardhura nga spitali italian. Ata përsëritën konkluzionin e shprehur në raportin mjekoligjor të datës 6 gusht 2009. Ata konkluduan, se, në bazë të dokumenteve që dispononinin, në kohën kur u shkaktuan dëmtimet, ishin aq të rënda sa do të përbënin rrezik për jetën e ankueses, nëse nuk do t'i ishte dhënë ndihmë e specializuar mjekësore.

34. Më 2 shkurt 2010 prokurori i rrethit, në një vendim të arsyetuar, vendosi të pezullojë hetimin në lidhje me veprën penale të shkaktimit të plagosjes së rëndë me dashje, në përputhje me nenin 326 të Kodit të Procedurës Penale, për veprime të mëtejshme për identifikimin e autorit. Vendimi përshkruante të gjitha provat e marra dhe deklaratat e dhëna nga ankuesja dhe personat e tjerë. Vendimi shprehte, për aq sa është e arsyeshme, si më poshtë:

"... raportet mjekoligjore konkluduan se njëzet e pesë për qind e fytyrës, të barkut dhe të gjymtyrëve të sipërme të ankueses ishin djegur. Dëmtimet ishin shkaktuar nga një substancë gërryese. Dëmtimet ishin aq të rënda sa do të përbënin rrezik për jetën e ankueses nëse nuk do t'i ishte dhënë ndihmë e specializuar mjekësore ... raporti i ekspertimit të gjurmëve të gishtave konkludonte se asnjë gjurmë gishtash nuk mund të identifikohej ...

FNS-ja u përgjigj se i mungonin pajisjet e specializuara të nevojshme për të hartuar raportet përkatëse të ekspertimit ...

ISP-ja u përgjigj se nuk ishte detyra e këtij institucioni që të kryente raportin e ekspertimit të kërkuar, në lidhje me ekzaminimin e rrobave që kishte veshur ankuesja në kohën e sulmit ...

Pas ekzaminimit të pamjeve filmike nga dy kamera aty pranë, askush nuk mund të identifikohej si i dyshuar për kryerjen e krimit, duke marrë parasysh tiparet e përmendura nga dëshmitarët në deklaratat e tyre; marrja e një kopje të CD-ROM-it nga banka tjetër ishte e pamundur, për shkak të vështirësive teknike të hasura me zbardhjen e saj ...

Përgjimet e komunikimeve telefonike nuk zbuluan asnjë bisedë me rëndësi për hetimin ...

U morën në pyetje tre individë të tjerë të cilët kishin kryer komunikime telefonike gjatë periudhës kur ndodhi sulmi, por pa rezultat ...

Është e qartë se prokurori i rrethit ndërmori veprime të shumta hetimore, të tilla si shqyrtimi i shumë provave, si dhe pyetja e ankueses. Për arsyet e mësipërme, janë kryer të gjitha veprimet e mundshme hetimore, por nuk ka qenë e mundur të identifikohet autori/ët e veprës penale ..."

35. Ankuesja, duke mos marrë asnjë komunikim tjetër zyrtar pas fillimit të hetimit, më 10 mars 2012 autorizoi Qendrën Shqiptare për Rehabilitimin e Traumës dhe Torturës (Qendra) për të ndjekur çështjen e saj.

36. Më 2 prill 2012 Qendra kërkoi informacion nga prokurori në lidhje me ecurinë e hetimit.

37. Më 17 prill 2012 prokurori informoi Qendrën se hetimi ishte pezulluar dhe dosja e çështjes i kishte kaluar policisë për veprime të mëtejshme, me qëllim identifikimin e autorit të sulmit. Qendra u informua se duhej të kërkonte kopje të dokumenteve që kërkonte nga autoriteti përkatës policor.

38. Më 19 prill 2012 Qendra kërkoi nga Drejtoria e Policisë Tiranë (DPT) që t'i dërgonte informacion në lidhje me ecurinë e hetimit.

39. Më 23 maj 2012, DPT-ja informoi Qendrën se hetimi vijonte dhe i vuri në dispozicion një kopje të raporteve mjekësore. Një kopje e vendimit të prokurorit ku pezullonte hetimin nuk mund të sigurohej pa autorizimin paraprak të prokurorit.

40. Më 5 dhjetor 2013 Qendra kërkoi nga prokurori që t'i siguronte një kopje të dosjes hetimore. Qendra, gjithashtu, nxiti prokurorin për gjetjen dhe dënimin e autorit.

41. Më 8 janar 2014 prokurori informoi Qendrën se hetimi ishte pezulluar, pasi autori i sulmit nuk mund të identifikohej. Dosja e çështjes i kishte kaluar tërësisht autoritetit policor, nga ku Qendra mund të merrte një kopje.

42. Dosja penale që u paraqit nga Qeveria si pjesë e vëzhgimeve të tyre tregonte se ishte hapur një hetim mbi veprat penale të shkaktimit të plagosjes së rëndë me dashje dhe prodhimit dhe mbajtjes pa leje të armëve parashikuar respektivisht në nenet 88 dhe 279 të Kodit Penal. Në dy raste, më 30 tetor dhe 31 dhjetor 2009, prokurori ka zgjatur hetimin me argumentin se hetimi ishte kompleks dhe se ishte e nevojshme pyetja e shumë individëve dhe ekzaminimi i disa akteve të tjera.

43. Duket se deri në fund të vitit 2015, kur palët dorëzuan parashtrimet e tyre me shkrim përpara Gjykatës, çështja ishte ende në pritje përpara autoriteteve policore, dhe palët nuk kanë dhënë ndonjë informacion të azhurnuar.

C. Procedimet gjyqësore në lidhje me veprën penale të prodhimit dhe mbajtjes pa leje të armëve

44. Më 29 korrik 2009, në banesën e E.A. u ushtrua kontroll dhe u gjetën dy thika, katër televizorë, dy kompjutera laptopë dhe një aparat telefonik. Këto mjete u konfiskuan më pas.

45. Më 30 korrik 2009 prokurori i rrethit i atribuoi E.A. veprën penale të prodhimit dhe të mbajtjes pa leje të armëve, sipas nenit 279 të Kodit Penal, me argumentin se ishin gjetur dy thika në banesën e E.A. (shih paragrafin 64 më poshtë).

46. Më 30 korrik 2009 E.A. u arrestua për kryerjen e veprës penale të prodhimit dhe të mbajtës pa leje të armëve të ftohta. Më pas, prokurori caktoi ndaj tij masën e detyrimit për t'u paraqitur përpara policisë gjyqësore (masë shtrënguese), e cila u miratua nga gjykata e rrethit më 1 gusht 2009.

47. Më 6 gusht 2009 Komisariati i Policisë Tiranë deklaroi se sendet e sekuestruara në banesën e E.A., më 29 korrik 2009, nuk përputheshin me përshkrimin e asnjë objekti që ishte vjedhur në territorin e mbuluar nga ai Komisariat.

48. Më 11 janar 2010 Ministria e Kulturës informoi prokurorin e rrethit se të dy thikat ishin për përdorim thjesht dekorativ.

49. Më 2 shkurt 2010 prokurori i rrethit, në një vendim të arsyetuar, pushoi hetimin në lidhje me veprën penale të prodhimit dhe mbajtjes pa leje të armëve të ftohta, në përputhje me të drejtën e procedurës penale (shih paragrafin 61 më poshtë). Gjithashtu urdhëroi heqjen e masës shtrënguese ndaj E.A. Vendimi përshkruante të gjitha provat e marra dhe deklarimet e dhëna nga ankuesja dhe të tjerët. Vendimi arsyetonte se meqenëse thikat ishin gjetur në banesën e E.A. dhe jo në një vend publik dhe se shkresa e Ministrisë së Kulturës e datës 11 janar 2010 deklaronte se ato ishin vetëm për përdorim dekorativ, ishte e qartë se nuk ishte kryer asnjë vepër penale.

D. Procedimet gjyqësore në lidhje me kërkesën e ankueses për dëmshpërblim

50. Më 2 maj 2012 ankuesja, duke u mbështetur në Konventën Evropiane për Kompensimin e Viktimave të Krimeve të Dhunshme (Konventa Evropiane për Kompensimin e Viktimave), depozitoi një kërkesë pranë Ministrisë së Drejtësisë ku kërkonte kompensim nga Shteti si rezultat i sulmit me acid (shih paragrafin 89 më poshtë).

51. Më 3 shtator 2012 ankuesja, duke u mbështetur në Konventën Evropiane për Kompensimin e Viktimave, nenet 625, 640 dhe 641 të Kodit Civil, si dhe në vendimin nr. 12/2007 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë (shih paragrafin 73 më poshtë), depozitoi një kërkesë për dëmshpërblim pranë Gjykatës së Rrethit Tiranë kundër Ministrisë së Drejtësisë, duke kërkuar kompensim nga Shteti si rezultat i sulmit me acid. Ajo, gjithashtu, kërkoi që të përjashtohej nga pagesa e tarifave gjyqësore, për shkak të mungesës së mjeteve financiare, dhe t'i përcaktohej masa e kompensimit nga ekspertë.

52. Ankuesja parashtroi se e kishte tërhequr çështjen pasi e kishte të pamundur të paguante tarifat gjyqësore.

53. Më 30 maj 2013 Gjykata e Rrethit Tiranë vendosi pushimin e gjykimit kur ankuesja dhe avokati i saj nuk u paraqitën në seancë.

II. E DREJTA DHE PRAKTIKA E BRENDSHME PËRKATËSE

A. Kushtetuta

54. Dispozitat përkatëse të Kushtetutës parashikojnë si më poshtë:

Neni 21

"Jeta e personit mbrohet me ligj."

Neni 25

"Askush nuk mund t'u nënshtrohet torturës, dënimit apo trajtimit mizor, çnjerëzor ose poshtërues."

Neni 44

"Kushdo ka të drejtë të rehabilitohet dhe/ose të zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar, për shkak të një akti, veprimi ose mosveprimi të paligjshëm të organeve shtetërore."

B. Kodi i Procedurës Penale (KPP)

55. Dispozitat e KPK-së që ishin në fuqi në kohën materiale kishin përmbajtjen e mëposhtme.

56. Neni 24§4 parashikonte se urdhrat dhe direktivat e një prokurori të një niveli më të lartë ishin të detyrueshme për një prokuror të një niveli më të ulët. Neni 24§5 parashikonte se një prokuror i një niveli më të lartë, qoftë *proprio omotu* ose pas një apelimi, kishte të drejtë të ndryshonte ose shfuqizonte vendimet e një prokurori të një niveli më të ulët.

57. Sipas nenit 61, personi që ka pësuar dëm pasuror si rezultat i kryerjes së një vepre penale mund të ngrejë padi civile gjatë procesit penal për të kërkuar dëmshpërblim. Sipas nenit 62§1, kërkesa duhej të depozitohej para fillimit të shqyrtimit gjyqësor. Në përputhjen me nenin 62§3, gjykata mund të vendosë veçimin e padisë civile nga procesi penal nëse gjykimi i saj vështirëson ose zvarrit procesin penal.

58. Neni 105 i KPP-së parashikonte të drejtën e çdo pale të interesuar të kërkojë, me shpenzimet e veta, kopje dhe ekstrakte të akteve të veçanta.

59. Neni 326 i KPP-së, që parashikonte të drejtën e prokurorit për pezullimin e hetimeve, citon si më poshtë:

"1. Kur nuk njihet autori i veprës penale (...), prokurori mund të vendosë pezullimin e hetimeve.

2. Pezullimi i hetimeve vendoset pasi të jenë kryer të gjitha veprimet e mundshme.

3. Hetimi i pezulluar mund të rifillojë me vendim të prokurorit."

60. Në kohën materiale, KPP-ja nuk përmbante asnjë dispozitë specifike mbi të drejtën e ankimit kundër vendimit të prokurorit për pezullimin e çështjes/hetimit.

61. Neni 328 i KPP parashikon të drejtën e prokurorit për pushimin e çështjes/hetimit. Kundër vendimit të prokurorit që ka pushuar çështjen/hetimin mund të bëhet ankim në gjykatë në përputhje me nenin 329 të KPP-së.

Praktika ligjore e brendshme përkatëse në lidhje me pezullimin e hetimit

62. Në një rast, një ankues, H.S., paraqiti një ankesë pranë prokurorisë lidhur me vdekjen e motrës së tij. Prokurori e kishte pezulluar hetimin në bazë të nenit 326§1 të KPP-së me arsyetimin se nuk mund të gjendej asnjë autor i krimit. Ankuesi nisi procedurën ligjore kundër pezullimit të çështjes. Ai u ankua se nuk ishte informuar mbi përmbajtjen e dosjes hetimore dhe as mbi pezullimin e çështjes, se prokurori nuk kishte pyetur të gjithë dëshmitarët, dhe se ai nuk kishte mjet juridik efektiv për t'u ankuar, në lidhje me vendimin e pezullimit të çështjes. Gjykatat e brendshme e rrëzuan padinë e tij. Gjykata e Apelit Tiranë u shpreh, se, meqenëse hetimi vazhdonte dhe meqenëse prokuroria kishte diskrecionin për të vendosur kryerjen e veprimeve hetimore, ankuesi nuk kishte kompetence ligjore. Ajo ripohoi se nuk ekzistonte e drejta e apelimit kundër vendimit për pezullimin e procedimit penal, sipas legjislacionit procedural penal. Ankuesi paraqiti një ankesë kushtetuese pranë Gjykatës Kushtetuese, e cila u refuzua me vendimin nr. 4, datë 18 janar 2013. Gjykata Kushtetuese u shpreh, ndër të tjera, se nuk ekzistonte asnjë mjet juridik, sipas ligjit të brendshëm kundër vendimit të prokurorit për pezullimin e çështjes. Sidoqoftë, fakti që ankuesi kishte pasur akses në gjykatat e brendshme, tregonte se ai kishte të drejtën efektive për t'u ankuar në gjykatë.

C. Kodi Penal (KP)

63. KP-ja përbëhet nga kapituj të ndarë në seksione. Kapitulli II i pjesës specifike të KP-së u është kushtuar veprave penale kundër njeriut. Seksioni I i kapitullit mbulon krimet me dashje kundër jetës dhe, në kohën përkatëse, përmbante më shumë se dhjetë dispozita të ndryshme për vrasje. Seksioni III i kapitullit II trajton krimet me dashje kundër shëndetit. Veprat e sulmit, të cilat më tej karakterizohen sipas nivelit të ashpërsisë së dëmit të shkaktuar, bien në seksionin III, të tilla si tortura (neni 86), shkaktimi i plagosjes së rëndë me dashje (neni 88), plagosja e lehtë me dashje (neni 89), dhe dëmtime të tjera me dashje (neni 90). Nga këto vepra, vetëm vepra penale e shkaktimit të plagosjes së lehtë me dashje (neni 89) bie në kategorinë e çështjeve të ndjekjes private, të cilat duhet të dërgohen nga personi i interesuar drejtpërdrejt në gjykatën kompetente, dhe mund të tërhiqen në çdo fazë të procedurës (neni 284 i KKP-së).

64. Neni 88 i KP-së parashikon se shkaktimi i plagosjes së rëndë me dashje që ka sjellë si pasojë, gjymtimin, shpërfytyrimin ose çdo dëmtim tjetër të përhershëm të shëndetit, dënohet me

burgim nga tre gjer në dhjetë vjet. neni 279 i KP-së parashikon, ndër të tjera, se prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve të ftohta dënohet me gjobë ose me burgim deri në pesë vjet.

65. Pas ndryshimeve të bëra në KP në vitin 2012, neni 130/a përcaktoi dhunën në familje si vepër penale. Rrahja, si dhe çdo vepër tjetër dhune, kanosja serioze për vrasje ose plagosje të rëndë, plagosja e kryer me dashje ndaj personit që është bashkëshort, ish-bashkëshort, bashkëjetues apo ish-bashkëjetues, gjini e afërt ose krushqi e afërt me autorin e veprës penale, me pasojë cenimin e integritetit fizik, psikosocial dhe ekonomik të tij, dënohet me burgim nga dy deri në pesë vjet.

66. Në vitin 2013 u bënë ndryshime në nenin 50 të KP-së, i cili konsideron si rrethanë rënduese kryerjen e një vepre penale gjatë ose pas dhënies së urdhrit gjyqësor të mbrojtjes të dhënë në lidhje me dhunën në familje.

D. Kodi Civil

67. Neni 608 i Kodit Civil parashikon se kushdo që në mënyrë të paligjshme dhe gabimisht i shkakton dëm një personi tjetër ose pasurisë së tij, është i detyruar të paguajë kompensim për dëmin. Personi që ka shkaktuar dëmin nuk përgjigjet kur provon se nuk ka faj.

68. Neni 609 parashikon se dëmi duhet të jetë rrjedhim i veprimit a mosveprimit të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershëm.

69. Neni 625 parashikon se personi që pëson një dëm, të ndryshëm nga ai pasuror, ka të drejtë të kërkojë kompensim kur ka pësuar dëmtim të shëndetit apo integritetit fizik ose mendor të tij ose nëse ose është cenuar në nderin, personalitetin ose reputacionin e tij, ose nëse është cenuar e drejta e tij e respektimit të jetës private.

70. Sipas nenit 640, dëmi pasuror përfshin humbjen e pësuar dhe fitimin e munguar. Shpenzimet e arsyeshme dhe ato të nevojshme mund të jenë gjithashtu subjekt kopmensimi.

71. Sipas nenit 641, personi që i ka shkaktuar tjetrit një dëm në shëndetin e tij, duhet ta kompensojë dëmin, duke pasur parasysh humbjen ose pakësimin e aftësisë për punë të të dëmtuarit, shpenzimet që janë bërë për mjekimin e tij, si dhe shpenzime të tjera që kanë lidhje me dëmin e shkaktuar.

Praktika ligjore e brendshme përkatëse në lidhje me shlyerjen e dëmeve

72. Qeveria paraqiti disa praktika ligjore në lidhje me shlyerjen e dëmeve si pjesë e vëzhgimeve të saj.

73. Në vendimin unifikues nr. 12, datë 14 shtator 2007, pas kërkesës civile për dëmshpërblim dhe shpenzimet kundër Institucionit Shqiptar të Sigurimeve (subjekt shtetëror) për vdekjen e tre personave në një aksident automobilistik, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë vendosën, për sa është e rëndësishme, si më poshtë:

"... gjykatat e brendshme kanë pranuar që tre persona humbën jetën në një aksident automobilistik ... në thelb, sipas nenit 608 të Kodit Civil ... legjislacioni parashikon mbrojtjen e të drejtës së jetës, shëndetit, personalitetit, dinjitetit, jetës private e kështu me radhë nga aktet e paligjshme të një pale të tretë. Nëse ka shkelje të ndonjë prej këtyre të drejtave, si rrjedhojë e aktit të paligjshëm, pala e dëmtuar ka të drejtën e kompensimit ekstrakontraktual ... Në zbatim të nenit 609 të Kodit Civil, duhet të provohet lidhja materiale shkakësore ndërmjet sjelljes së paligjshme (veprimi a mosveprimi) si dhe fajit dhe dëmit. Në përcaktimin e dëmit real të shkaktuar nga fakti i paligjshëm dhe kompensimit përkatës, duhet të provohet, gjithashtu, lidhja juridike shkakësore midis tyre. Lidhja materiale shkakësore shërben për të identifikuar personin përgjegjës dhe lidhjet shkakësore midis tri elementeve të aktit të paligjshëm: sjellja e paligjshme, faji dhe pasoja që rrjedh prej tyre, që do të thotë dëmi i një personi tjetër ose pronës së tij ... Lidhja juridike shkakësore shërben për të demonstruar lidhjet shkakësore midis aktit të paligjshëm, të marrë në tërësinë e tij, dhe shkeljes specifike të të drejtave dhe interesave të ligjshëm [të një personi tjetër]

...

Humbja e përfitimit [parashikuar në nenin 640 të Kodit Civil] ka të bëjë me pamundësinë për të marrë kompensim pasuror në të ardhmen, që është një aset që nuk i përkiste personit të dëmtuar në kohën kur është shkaktuar dëmi.

...

Kompensimi jopasuror për dëmtimin e shëndetit të personit, sipas nenit 625 të Kodit Civil, mund të kërkohet pavarësisht kërkesës për kompensim pasuror si rezultat i humbjes ose pakësimit të aftësisë për punë parashikuar në nenin 641 të Kodit Civil. Personi i dëmtuar që kërkon kompensim në zbatim të nenit 641 të Kodit Civil, ka barrën e provës së shumës së të ardhurave, që nuk mund t'i fitojë më për shkak të humbjes ose pakësimit të aftësisë për punë, pas përmbushjes së detyrimit për të demonstruar dëmtimin e shëndetit të tij, natyrën e përhershme ose të përkohshme të tij, si dhe shkallën e dëmit."

74. Në një rast tjetër, një ankues kishte kërkuar kompensim nga subjekti shtetëror sipas nenit 640 të Kodit Civil, për dëmin e shkaktuar në shëndetin e tij nga një plagosje me armë zjarri shkaktuar nga oficerët e policisë së Shtetit. Me vendimin nr. 275, datë 24 shtator 2009, Gjykata e Lartë ia kaloi çështjen për rishqyrtim gjykatës përkatëse të apelit. Ajo arsyetonte se, për shkak të plagosjes së ankuesit nga oficerët e policisë së Shtetit, ishte provuar dëmi i shkaktuar në shëndetin e tij.

75. Në një vendim të datës 25 nëntor 2011, Gjykata e Rrethit Tiranë pranoi nga ankuesit një kërkesë civile për kompensim solidar kundër autoriteteve shtetërore dhe dy kompanive private të depozituar, *inter alia*, sipas nenit 625 dhe 640 të Kodit Civil, për shkak të vdekjes së familjarit të tyre nga një shpërthim masiv në një fabrikë të çmontimit të armëve. Gjykata arsyetoi se përgjegjësia penale ishte e pavarur nga detyrimi civil për të paguar kompensim, që lidhej vetëm me kompensimin për dëmin e shkaktuar nga aktiviteti i rrezikshëm i çmontimit.

E. Ligji për Dhunën në Familje (ligji nr. 9669 për masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare, datë 18 janar 2006, i ndryshuar me ligjet nr. 9914, datë 12 maj 2008, nr. 10329, datë 30 shtator 2010 dhe nr. 47/2018 datë 23 korrik 2018)

76. Ligji për Dhunën në Familje, i cili hyri në fuqi më 1 qershor 2007, përcaktoi mekanizmin për mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje përmes një urdhri mbrojtjeje (UM), i cili mund të lëshohet nga gjykata civile me kërkesën e viktimës. Gjykata mund të japë përkohësisht urdhër të menjëhershëm mbrojtjeje (UMM), nëse autori ka kërcënuar se do të kryejë akte të dhunës në familje ose nëse autori paraqet një kërcënim të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershëm për sigurinë, shëndetin apo mirëqenien e viktimës ose pjesëtarëve të tjerë të familjes (neni 19). UMM-ja është i vlefshëm deri në lëshimin e urdhrit të mbrojtjes me vendim gjykate. Ligji parashikon një mbrojtje më të mirë, jo vetëm për personat që janë aktualisht në marrëdhënie familjare, por edhe për personat që nuk janë më në një marrëdhënie të tillë, siç janë ish-bashkëshortët dhe ish-partnerët (neni 3).

77. Miratimi i një urdhri mbrojtjeje apo i një urdhri të menjëhershëm mbrojtjeje nuk e pengon viktimën që të nisë procedimin penal sipas Kodit Penal (neni 24). Policia, prokurori ose një organizatë joqeveritare mund të kërkojnë, gjithashtu, miratimin e një urdhri mbrojtjeje apo të një urdhri të menjëhershëm mbrojtjeje (neni 13). Kur kërkesa është bërë nga policia ose prokurori, tërheqja nga ana e viktimës nuk sjell pushimin e çështjes (neni 16).

78. Neni 10 rendit masat mbrojtëse me vendim gjykate. Pra, një urdhër mbrojtjeje mund të përfshijë, midis masave të tjera, largimin e autorit nga banesa e viktimës (pavarësisht të drejtave pronësore të autorit), ndalimin e autorit që t'i afrohet përtej një distance të caktuar viktimës apo pjesëtarëve të familjes së viktimës, ndalimin e autorit që të hyjë apo qëndrojë në banesën e përkohshme apo të përhershme të viktimës ose në ndonjë pjesë të saj, vendosjen e grave dhe fëmijëve të tyre në strehime të përkohshme apo një urdhër për pjesëmarrjen e autorit në programe rehabilitimi.

79. Ligji për dhunën në familje, gjithashtu, parashikon krijimin e një strehe për viktimat e dhunës në familje (neni 6 i ndryshuar) dhe një sistem të koordinuar për referimin pranë autoriteteve të çështjeve të dhunës në familje.

80. Shkelja e urdhrit të mbrojtjes përbën vepër penale sipas nenit 321 të KP-së dhe dënohet me gjobë ose me burgim deri në dy vjet.

III. E DREJTA DHE MATERIALET NDËRKOMBËTARE PËRKATËSE, NË LIDHJE ME DHUNËN ME BAZË GJINORE

A. Konventa e Kombeve të Bashkuara për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave

81. Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (Konventa CEDAW" u miratua në vitin 1979 nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara dhe Shqipëria e ratifikoi më 9 nëntor 1993. Zbatimi i Konventës CEDAW monitorohet nga Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave (Komiteti CEDAW), i cili bën rekomandime për shtetet palë mbi çështjet specifike që lidhen me eliminimin e diskriminimit ndaj grave.

82. Në sesionin e njëmbëdhjetë në vitin 1992, Komiteti CEDAW miratoi rekomandimin e përgjithshëm nr. 19 për dhunën ndaj grave (A/47/38). Rekomandimi përcaktonte dhunën me bazë gjinore, si: "dhunë që drejtohet ndaj një gruaje, sepse është grua ose që prek gratë në mënyrë disporporcionale". Rekomandimi i përgjithshëm nr. 19 shprehte, se: "Shtetet mund të jenë, gjithashtu, përgjegjëse për aktet private, nëse dështojnë që të veprojnë me kujdesin e duhur për të parandaluar shkeljet e të drejtave ose për të hetuar dhe dënuar aktet e dhunës dhe për të siguruar kompensim". Lidhur me komentet për nenet specifike të Konventës CEDAW, Rekomandimi i përgjithshëm nr. 19 thekson më tej, se: "qëndrimet tradicionale nga të cilat gratë vlerësohen si të varura nga burrat ose me role stereotipike, mbajnë gjallë praktika të përhapura që përfshijnë dhunën ose shtrëngimin, të tilla si: dhuna në familje dhe abuzimi, martesa e detyruar, vdekjet me motiv prikën, sulmet me acid dhe gjymtimi gjenital femëror. Paragjykime dhe praktika të tilla mund të justifikojnë dhunën me bazë gjinore si një formë e mbrojtjes ose kontrollit të grave. Efekti i një dhune të tillë në integritetin fizik dhe mendor të grave është privimi i tyre nga barazia në gëzimin, ushtrimin dhe njohjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore. Ndërsa ky koment adreson kryesisht dhunën aktuale ose kërcënuese, pasojat themelore të këtyre formave të dhunës me bazë gjinore ndihmojnë në mbajtjen e grave në role vartëse dhe kontribuojnë në nivelin e tyre të ulët të pjesëmarrjes politike, si dhe në nivelin e tyre më të ulët të arsimit, aftësive dhe mundësive për punë".

83. Më 26 korrik 2017 Komiteti CEDAW azhurnoi rekomandimin e përgjithshëm të tij nr. 19, duke miratuar rekomandimin e përgjithshëm nr. 35, mbi dhunën me bazë gjinore ndaj grave (CEDAW/C/GC/35). Sipas rekomandimit të përgjithshëm nr. 35, dhuna me bazë gjinore ndaj grave: "është një nga mjetet themelore shoqërore, politike dhe ekonomike, me të cilat vazhdon pozita vartëse e grave në lidhje me burrat dhe rolet e tyre stereotipike". Gjatë gjithë punës së tij, Komiteti [CEDAW] e ka bërë të qartë se kjo dhunë është një pengesë kritike për arritjen e barazisë thelbësore midis grave dhe burrave, si dhe për gëzimin nga gratë të të drejtave të njeriut dhe lirive themelore të parashikuara në Konventë. Kjo dhunë merr forma të shumëfishta, duke përfshirë veprime ose mosveprime, që synojnë ose mund të shkaktojnë, apo rezultojnë në vdekje ose dëmtime, apo vuajtje fizike, seksuale, psikologjike ose ekonomike të grave, kërcënime për veprime të tilla, ngacmime, shtrëngime dhe privime arbitrare të lirisë. (...) Dhuna me bazë gjinore ndaj grave mund të arrijë në torturë ose trajtim mizor, çnjerëzor ose poshtërues në rrethana të caktuara, përfshirë rastet e përdhunimit, dhunës në familje ose praktikave të dëmshme. (...) Kur aktet e dhunës me bazë gjinore ndaj grave arrijnë në tortura ose trajtim mizor, çnjerëzor ose degradues, kërkohet një qasje me bazë ndjeshmërie gjinore për të kuptuar nivelin e dhimbjes dhe vuajtjeve të përjetuara nga gratë, dhe për të kuptuar se kërkesat e qëllimit për klasifikimin e akteve të tilla si torturë plotësohen, kur veprimet ose mosveprimet janë specifike gjinore ose kryhen ndaj një personi në bazë të gjinisë.

84. Komiteti CEDAW rekomandoi që masat të merren në fushën e parandalimit, mbrojtjes, ndjekjes penale dhe dënimit, kompensimit, mbledhjes së të dhënave dhe monitorimit, si dhe

bashkëpunimit ndërkombëtar për të përshpejtuar eliminimin e dhunës me bazë gjinore ndaj grave.

85. Sa i përket mbrojtjes, Komiteti CEDAW rekomandoi që Shtetet palë, ndër të tjera, "të miratojnë dhe të zbatojnë masa efektive për të mbrojtur dhe ndihmuar gratë ankuese dhe dëshmitare të dhunës me bazë gjinore përpara, gjatë dhe pas procedurave ligjore dhe për të siguruar që të gjitha procedurat ligjore, masat mbrojtëse dhe mbështetëse, si dhe shërbimet në lidhje me viktimat/të mbijetuarat respektojnë dhe forcojnë autonominë e tyre".

86. Sa i përket ndjekjes penale dhe dënimit, Komiteti CEDAW rekomandoi që Shtetet palë, ndër të tjera: "a) të sigurojnë qasje efektive për viktimat në gjykata dhe që autoritetet t'u përgjigjen në mënyrën e duhur të gjitha rasteve të dhunës me bazë gjinore ndaj grave, përmes zbatimit të së drejtës penale dhe, sipas rastit, ndjekjes penale kryesisht për të dërguar autorët e dyshuar në gjyq në një mënyrë të drejtë, të paanshme, në kohë dhe të shpejtë dhe përmes dhënies së dënimeve të përshtatshme; tarifat gjyqësore nuk duhet të vihen për viktimat/të mbijetuarat; dhe b) të adresojnë faktorët që rrisin rrezikun e ekspozimit për gratë ndaj formave të rënda të dhunës me bazë gjinore, siç janë aksesueshmëria e gatshme dhe disponueshmëria e armëve të zjarrit, përfshirë këtu eksportin e tyre, një shkallë të lartë krimi dhe pandëshkueshmërie të përhapur, që mund të rriten në situata të konfliktit të armatosur apo pasigurisë së shtuar. Duhen bërë përpjekje për të kontrolluar disponueshmërinë dhe aksesueshmërinë e acidit dhe të substancave të tjera të përdorura për të sulmuar gratë".

87. Sa i përket kompensimit, Komiteti CEDAW rekomandoi që Shtetet palë, ndër të tjera: "a) të sigurojnë kompensime efektive për viktimat/të mbijetuarat e dhunës me bazë gjinore ndaj grave. Kompensimet duhet të përfshijnë masa të ndryshme, të tilla si kompensimi monetar, sigurimi i shërbimeve ligjore, sociale dhe shëndetësore, përfshirë shërbimet seksuale, riprodhuese dhe të shëndetit mendor për një rikuperim të plotë, si dhe shpërblimin dhe garancitë e mospërsëritjes. Kompensime të tilla duhet të jenë të përshtatshme, të atribuara menjëherë, holistike dhe proporcionale me seriozitetin e dëmit të pësuar; dhe b) të krijojnë fonde specifike për kompensime ose të përfshijnë alokime në buxhetet e fondeve ekzistuese, përfshirë përdorimin e mekanizmave të drejtësisë tranzicionale për kompensimin e viktimave të dhunës me bazë gjinore ndaj grave".

B. Materialet e Këshillit të Evropës

1. Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (Konventa e Stambollit)

88. Konventa e Stambollit u miratua nga Komiteti i Ministrave më 7 prill 2011. Konventa u hap për nënshkrim më 11 maj 2011 dhe hyri në fuqi më 1 gusht 2014. Shqipëria e ratifikoi Konventën e Stambollit më 4 shkurt 2013. Konventa e Stambollit zbatohet për të gjitha format e dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje dhe siguron një kuadër gjithëpërfshirës për parandalimin, ndjekjen penale dhe eliminimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje, si dhe mbrojtjen e viktimave.

2. Konventa Evropiane për Kompensimin e Viktimave të Krimeve të Dhunshme

89. Konventa Evropiane për Kompensimin e Viktimave u ratifikua nga Shqipëria më 26 nëntor 2004 dhe hyri në fuqi për Shqipërinë më 1 mars 2005. Ministria e Drejtësisë është Autoriteti Qendror për qëllime të Konventës Evropiane për Kompensimin e Viktimave. Konventa Evropiane për Kompensimin e Viktimave i kërkon Palëve Kontraktuese, në mungesë të kompensimit nga burime të tjera, të kontribuojnë në kompensimin e viktimave të veprave të qëllimshme dhe të dhunshme, të cilat janë kryer në territorin e tyre dhe kanë rezultuar në lëndime trupore ose vdekje. Kompensimi duhet të akordohet edhe nëse shkelësi i ligjit/fajtori nuk është ndjekur penalisht ose dënuar.

90. Raporti Shpjegues i Konventës shpreh se Konventa Evropiane për Kompensimin e Viktimave nuk është drejtpërdrejt e zbatueshme dhe se u takon "Shteteve kontraktuese të përcaktojnë bazën ligjore, kuadrin administrativ dhe metodat e funksionimit të skemave të kompensimit".

3. Rekomandimi i Komitetit të Ministrave (2002)5 për mbrojtjen e grave kundër dhunës

91. Në Rekomandimin (2002)5 të datës 30 prill 2002 për mbrojtjen e grave kundër dhunës, Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës rekomandoi, ndër të tjera, që Shtetet anëtare duhet "të kenë detyrimin për të treguar kujdesin e duhur për parandalimin, hetimin dhe dënimin e akteve të dhunës, qoftë këto të kryera nga shteti apo persona privatë, dhe të sigurojnë mbrojtje për viktimat".

92. Komiteti i Ministrave rekomandoi, në veçanti, që Shtetet anëtare duhet të penalizojnë dhunën serioze ndaj grave, të tillë si dhuna seksuale dhe përdhunimi, abuzimi me cenueshmërinë e viktimave shtatzëna, të pambrojtura, të sëmura, me aftësi të kufizuara ose të varura, si dhe penalizimin e abuzimit me pozitën nga autori. Rekomandimi, gjithashtu, shprehte se shtetet anëtare duhet të sigurojnë që të gjitha viktimat e dhunës janë në gjendje të nisin procedurat, të marrin masa për të siguruar që procedimet penale mund të fillojnë nga prokurori publik, të inkurajojnë prokurorët që ta konsiderojnë dhunën ndaj grave si një faktor rëndues ose vendimtar në marrjen e vendimit, nëse do të ndiqet penalisht apo jo për interes publik, të sigurojnë kur është e nevojshme marrjen e masave për të mbrojtur viktimat në mënyrë efektive nga kërcënimet dhe aktet e mundshme të hakmarrjes, si dhe të marrin masa specifike për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve gjatë procedimeve.

C. Raportet për dhunën me acid

1. Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara për dhunën ndaj grave

93. Në një raport për dhunën ndaj grave të datës 20 gusht 2004 (A/59/281), Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara paraqiti informacion në lidhje me legjislativin, politikën dhe masat e tjera të ndërmarra nga vende të ndryshme dhe institucione të tjera ndërkombëtare, për të luftuar të gjitha format e dhunës ndaj grave, si dhe krimet ndaj grave të kryera në emër të nderit. Me rëndësi të veçantë për rastin në fjalë ishte fakti që Bangladeshi kishte miratuar, ndër të tjera, Aktin e Kontrollit të Acidit në vitin 2002 dhe që një gjykatë speciale ishte krijuar në të gjithë vendin për të trajtuar rastet që kishin të bënin me dhunën ndaj grave.

2. Raporti i Raportueses Speciale të Kombeve të Bashkuara për dhunën ndaj grave, shkaqet dhe pasojat për misionin e saj në Bangladesh

94. Në vitin 2013 Raportuesja Speciale e Kombeve të Bashkuara për dhunën ndaj grave kreu një vizitë zyrtare në Bangladesh për të shqyrtuar situatën e dhunës ndaj grave në këtë vend. Në raportin e saj për Asamblenë e Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara (A/HRC/26/38/Add.2), Raportuesja Speciale u shpreh, *inter alia*, si më poshtë:

"11. Përhapja e sulmeve me acid mbetet një çështje problematike në vend, dhe këto sulme ndodhin në familje dhe në komunitet. Organizatat e shoqërisë civile raportuan 31 raste të dhunës me acid në Bangladesh për periudhën nga janari deri në gusht 2013. Nga këto raste, 22 sulme janë kryer kundër ndaj grave dhe 4 ndaj vajzave. Po kështu, në vitin 2012 gratë dhe vajzat ishin viktimat kryesore të sulmit me acid, ku nga një total prej 105 rastesh, 58 gra dhe 20 vajza ishin shënjestra e një sulmi të tillë. Acidi, përgjithësisht, hidhet në fytyrë ose organet seksuale të viktimave femra kur refuzojnë kërkesat për marrëdhënie seksuale apo propozimet për martesë. Qëllimi përfundimtar është dëmtimi i paraqitjes së viktimës për t'i shkatërruar perspektivën e saj për martesë.

55. Për sa u përket sulmeve me acid, Akti i Kontrollit të Krimeve me Acid i vitit 2002 përcakton se dënimi për vrasjen e një personi me acid ose plagosja e personit me pasojë humbjen e shikimit, dëgjimit, apo dëmtimin ose shpërfytyrimin e fytyrës, gjoksit ose organeve seksuale, mund të rezultojë në dënimin kapital ose burgim të përjetshëm dhe një gjobë që nuk tejkalon një *lakh taka* (afërsisht 1190 USD). Gjithashtu, dëmtimi ose shpërfytyrimi i ndonjë pjese të trupit do të rezultojë në një dënim me 14 vjet burg ose të paktën 7 vjet 'burgim i rreptë'."

3. Opinioni i Komisionit për Liritë Civile, Drejtësinë dhe Çështjet e Brendshme i Parlamentit Evropian për dhunën ndaj grave.

95. Më 14 janar 2014 Komisioni për Liritë Civile, Drejtësinë dhe Çështjet e Brendshme i Parlamentit Evropian i dhanë një opinion Komisionit të Parlamentit Evropian për luftimin e Dhunës ndaj Grave në një mocion për një rezolutë të Parlamentit Evropian, në lidhje me dhunën ndaj grave. Opinioni deklaronte se dhuna ndaj grave mund të përfshijë, pa kufizim, "dhunën në marrëdhënie të afërta, përdhunimin, përfshirë dhunimin martesor, dhunën me motiv prikën, gjymtimin gjenital femëror, hedhjen e acidit, martesën e detyruar, abuzimin seksual, prostitucionin e detyruar dhe pornografinë, trafikimin e grave dhe vetëvrasjen e detyruar".

4. Materiale të tjera përkatëse

a) Luftimi i dhunës me acid në Bangladesh, Indi dhe Kamboxhia

96. Në vitin 2011, Qendra Avon Global për Gratë dhe Drejtësi në *Cornell Law School*, Komiteti për të Drejtat Ndërkombëtare të Njeriut të Dhomës së Avokatisë së *New York*-ut, Klinika për të Drejtat Ndërkombëtare të Njeriut e *Cornell Law School* dhe *Virtue Foundation*, duke pasur parasysh incidencën e lartë të regjistruar të dhunës me acid në Bangladesh, Indi dhe Kamboxhia, nxorën një raport për luftimin e dhunës me acid në këto vende. Raporti theksonte se shpesh sulmet me acid kryhen ndaj grave, sepse ato shkelin normat gjinore që i kalojnë ato në pozita vartëse. Për më tepër, detyra për të parandaluar shkeljen e të drejtave të njeriut përfshin detyrimin për të miratuar legjislacionin e hartuar për frenimin e dhunës me acid. Përveç legjislacionit, qeveritë duhet: 1. të kryejnë hetime të duhura për sulmet me acid; 2. të mbrojnë viktimat nga kërcënimet që mund të minojnë këto hetime; dhe 3. të ndjekin penalisht dhe të ndëshkojnë autorët e sulmeve me acid.

b) Drejtësi? Çfarë drejtësie? Trajtimi i dhunës me acid dhe sigurimi i drejtësisë për të mbijetuarit

97. Në vitin 2015, Fondacioni *Thompson Reuters, Acid Trust international* dhe *J. Sagar Associates* nxorën një studim krahasues mbi legjislacionin ekzistues dhe zbatimin e tij për luftimin e dhunës me acid në katër vende: Kamboxhia, Kolumbi, Indi dhe Mbretërinë e Bashkuar. Për sa i takon ekzistencës së kuadrit ligjor, raporti deklaronte se në Kolumbi ekzistonte një ligj i veçantë për acidin, sipas të cilit dhuna me acid ishte një vepër penale e veçantë dhe specifike. Në Indi dhe në Mbretërinë e Bashkuar nuk ekzistonte ndonjë legjislacion i veçantë për trajtimin e dhunës me acid. Në vend të kësaj, ekzistonin dispozita në ligje të tjera penale të cilat e trajtonin plagosjen përmes përdorimit të substancës gërryese si vepër penale dhe parashikonin dënime të rënda për plagosje të tilla.

98. Për sa i përket ndjekjes penale të veprave penale, raporti thekson, se: "qëllimi për të kryer veprën penale *mens rea* dhe akti real që përben veprën *actus reus* janë të dy elemente thelbësore. Sidoqoftë, ka raste të caktuara kur përgjegjësia është absolute, d.m.th., thjesht ndodhja e incidentit është e mjaftueshme për të formuar një vepër penale pavarësisht ekzistencës apo mungesës së qëllimit. Raporti thekson se neni 20 i ligjit të veprave penale kundër personit (OAPA) i Mbretërisë së Bashkuar, që nuk zbatohet për Skocinë, e bën atë një vepër që i shkakton dëme të rënda trupore një personi pa ndonjë kërkesë për të synuar kryerjen e një dëmi të tillë. Sipas kësaj dispozite mund të ngrihen akuza për rastet kur kalimtarët janë lënduar rastësisht si rezultat i një sulmi. Nga ana tjetër, sipas nenit 29 të OAPA-së, një vepër thuhet se është kryer pavarësisht nëse në të vërtetë është shkaktuar dëmtimi nga kryerja e veprës, me kusht që shkelësi i ligjit të ketë qëllimin e nevojshëm".

99. Sa u përket ndëshkimeve, raporti shtonte, se: "ligjet zakonisht parashikojnë një spektër dënimesh dhe gjykatësit vendosin për dënimin brenda këtij spektri, bazuar në një sërë faktorësh duke përdorur diskrecionin e tyre. Në Indi, konsideratat për rritjen ose uljen e dënimeve janë shumë të paqëndrueshme dhe nuk ka udhëzime të qarta për dënimin. Për krahasim, manuali i dënimit i Shërbimit të Prokurorisë së Kurorës në Angli dhe Uells vë në dukje përdorimin e acidit si një faktor që tregon për fajësinë më të lartë të shkelësit të ligjit, duke ndikuar kështu në ashpërsinë e dënimit. Në Kolumbi, dënimi varet edhe nga pjesa e trupit që preket dhe deformimi i fytyrës konsiderohet më i rëndë".

IV. MATERIALI PËRKATËS KOMBËTAR DHE NDËRKOMBËTAR, NË LIDHJE ME SITUATËN E GRAVE NË SHQIPËRI

A. Raportet kombëtare

1. Vrojtimet kombëtare me bazë popullatën nga Instituti i Statistikave

100. Në mars 2009, Instituti i Statistikave (INSTAT) nxori një raport kërkimor mbi "Dhunën në familje në Shqipëri: Një vrojtim kombëtar me bazë popullatën" mbi bazën e të dhënave të mbledhura në vitin 2007. Qëllimi i sondazhit kombëtar të vitit 2007 ishte të gjeneronte të dhëna dhe gjetje të besueshme mbi natyrën dhe përhapjen e dhunës në familje në vend, që do të përdoreshin për të bërë të ditur hartimin e masave dhe politikave efektive parandaluese, mbrojtëse dhe ato ligjore. INSTAT-i kreu sondazhe të reja në vitin 2013 dhe 2018, ku gratë u pyetën për përvojat e tyre "ndonjëherë" dhe "aktualisht" për secilën nga format e ndryshme të dhunës në familje.

101. Të dyja vrojtimet kombëtare, me bazë popullatën, konfirmuan se dhuna në familje ndaj grave ishte një problem i përhapur në familjet dhe komunitetet në të gjithë Shqipërinë. Gjetjet zbuluan se raporti i grave që kishin përjetuar "ndonjëherë" një formë të dhunës në familje ishte rritur nga 56.09% në vitin 2007, në 59.4% në vitin 2013. Vrojtimet dokumentonin qartë se gratë vazhdonin të përjetonin lloje të shumta të dhunës në familje njëkohësisht në familjet e tyre dhe në marrëdhëniet intime, përfshirë format e shumta të dhunës psikologjike, fizike dhe seksuale.

102. Në vitet 2007 dhe 2013 gratë e dhunuara zbuluan se shpesh kanë përjetuar pak a shumë të njëjtat lëndime që lidhen me dhunën në familje me shkallë të ndryshme ashpërsie. Në vitin 2007, 48.3% e grave që përjetonin dhunë në familje raportuan se ishin plagosur me prerje, ënjtje ose dhimbje, ndërsa në vitin 2013 vetëm 18.8% e grave të abuzuara fizikisht "ndonjëherë" raportuan se kanë përjetuar lëndime që lidhen me dhunën në familje.

103. Vrojtimi kombëtar, me bazë popullatën, i vitit 2018, i cili u botua në mars 2019, ishte përpjekja e tretë në Shqipëri për të mbledhur të dhëna mbi dhunën ndaj grave dhe vajzave, duke përfshirë jo vetëm dhunën në familje, por edhe dhunën në një lidhje, dhunën nga një jopartner, abuzimin seksual të fëmijëve, ngacmimin seksual dhe përndjekjen. Të dhënat në sondazhin e vitit 2019 siguruan prova se dhuna ndaj grave dhe vajzave ishte e përhapur dhe se prekte shumicën e grave. Sondazhi i vitit 2018 zbuloi se 52.9% e grave të moshës 18–74 përjetonin "ndonjëherë" një ose më shumë nga pesë llojet e ndryshme të dhunës (dhunë nga një partner intim, dhunë në një lidhje, dhunë nga një jopartner, ngacmim seksual dhe/ose përndjekje) gjatë jetës së tyre dhe 36.6% e grave përjetonin dhunë "aktualisht". 75.4% e grave raportuan se dhuna në familje ndaj grave është një problem i madh në Shqipëri. 70.8% e grave raportuan se dhuna seksuale ndaj grave dhe vajzave është një problem i madh në Shqipëri, 69.9% raportuan se ngacmimi seksual i grave dhe vajzave është një problem i madh në Shqipëri, dhe 68.4% raportuan se përndjekja e grave dhe e vajzave është një problem i madh në Shqipëri. Duke pasur parasysh këto gjetje, nuk është për t'u habitur që shumica e grave pohonin se është shumë e rëndësishme që në Shqipëri të ketë ligje që mbrojnë gratë dhe vajzat nga dhuna në martesën/familjet e tyre (83.0%) dhe nga ngacmimi seksual dhe përdhunimi (81.9%).

104. Sondazhi i vitit 2018 mati, gjithashtu, normat sociale në lidhje me dhunën ndaj grave dhe vajzave, perceptimin e grave për seriozitetin e dhunës ndaj grave dhe vajzave dhe rëndësinë e ekzistencës së legjislacionit, në lidhje me dhunën ndaj grave dhe vajzave. Sa u takon normave sociale për dhunën në familje, sondazhi i vitit 2018 konstatoi se 52.2% e grave të moshës 18–74 mendonin se të gjithë apo shumica e njerëzve në komunitet besojnë se dhuna midis burrit dhe gruas është një çështje private dhe se të tjerët nuk duhet të ndërhyjnë, dhe 46.5% mendonin se të gjithë apo shumica e njerëzve në komunitet besojnë se gruaja duhet të tolerojë njëfarë dhune për të mbajtur familjen të bashkuar. Gjithashtu, 27.5% e grave mendonin se të gjithë apo shumica e njerëzve në komunitet besojnë se kur një grua rrihet nga burri i saj, faji apo gabimi është pjesërisht i saj dhe se një grua duhet të ketë turp apo të ndihet keq të flasë me dikë jashtë familjes së saj për abuzimin apo dhunën në familjen e saj. Këto norma sociale mund të kontribuojnë në përhapjen e dhunës në familje nga një partner intim ndaj grave dhe të mbajnë gratë e dhunuara të mbërthyera në marrëdhënie abuzive dhe të dhunshme.

2. Raporti i Qendrës për Nisma Ligjore Qytetare

105. Në nëntor 2010, Qendra për Nisma Ligjore Qytetare botoi raportin për zbatimin e ligjit për dhunën në familje. Raporti monitoroi urdhrat e mbrojtjes dhe urdhrat e menjëhershëm të mbrojtjes të lëshuar nga Gjykata e Rrethit Tiranë, për periudhën 1 janar 2009 deri më 1 janar 2010. Sipas raportit, ka pasur një rritje të madhe të numrit të grave që raportojnë incidente në polici, gjë që ka ndodhur, për shkak të ndërgjegjësimit në rritje të grave mbi rëndësinë e raportimit të dhunës në familje, si dhe të përgatitjes më të mirë dhe kualifikimeve nga ana e organeve përkatëse që i pranuan dhe i ndihmuan viktimat e dhunës në familje.

3. Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi

106. Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi (Komisioneri kundër Diskriminimit) u krijua përmes aktit antidiskriminim (ligji nr. 10221, 4 shkurt 2010), dhe është organi kombëtar përgjegjës për sigurimin e barazisë dhe mbrojtjes efektive nga diskriminimi.

107. Në raportin vjetor të vitit 2011, Komisioneri kundër Diskriminimit deklaroi, se" "gratë vuajnë nga dhuna në familje". Në raportin vjetor të vitit 2012, Komisioneri kundër Diskriminimit deklaroi, se: "janë raportuar disa raste të dhunës ndaj grave, të cilat ndonjëherë kanë rezultuar në humbjen e jetës së grave të dhunuara. Sipas statistikave të siguruara nga Drejtoria e Përgjithshme e Policisë janë identifikuar 2,526 raste të dhunës në familje, gjë që shënoi një rritje me 345 raste krahasuar me një vit më parë. Një rritje e tillë është reflektuar edhe në rritjen e numrit të kërkesave për urdhër mbrojtjeje, të cilat kishin arritur në 1,562 në vitin 2012, pra 217 kërkesa më shumë se një vit më parë".

B. Raportet ndërkombëtare

1. Materialet e Këshillit të Evropës

a) Raporti i Grupit të Ekspertëve kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (GREVIO)

108. Monitorimi i Konventës së Stambollit sigurohet nga dy organe të dallueshme: Grupi i Ekspertëve kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (GREVIO), një organ i pavarur ekspertësh dhe Komiteti i Palëve, një organ politik i përbërë nga përfaqësues të Shteteve palë të Konventës.

109. Raporti i vlerësimit i GREVIO-s për Shqipërinë i vitit 2017 (GREVIO/Inf(2017)13) deklaroi, se: "statistikat zyrtare për rastet e dhunës në familje portretizojnë një tablo të përzier, ku shifrat e larta janë ana tjetër e përpjekjeve që synojnë inkurajimin e raportimit. Nga viti 2010 deri më 2014-ën, rastet e raportuara të dhunës në familje u rritën ndjeshëm me afërsisht tri herë më shumë viktima gra se sa burra. Dhuna në familje tejkalon shumë të gjitha krimet e tjera si vepra penale me numrin më të madh të viktimave dhe në vitin 2015, vetëm vdekjet që lidhen me dhunën në familje përfaqësonin 37% të të gjitha vdekjeve të nxitura nga krimi".

110. Në raportin e vlerësimit të GREVIO-s thuhet më tej, se: "të dhënat për dhunën në familje lejojnë krijimin e një tabloje të besueshme të realitetit të dhunës në familje në Shqipëri. Sidoqoftë, të dhënat për format e tjera të dhunës ndaj grave, të tilla si dhuna seksuale, mezi lënë të kuptohet për ekzistencën e një fenomeni i cili nga shumë dëshmi mbetet një territor kryesisht i panjohur, i rrethuar nga tabu dhe nga mosraportimi i theksuar". Raporti i nxiste autoritetet "të bënin dhunën në familje ndaj grave dhe natyrën gjinore të formave të tjera të dhunës ndaj grave më të dukshme në statistikat e krimit të paraqitura në publik, duke identifikuar qartë numrin e viktimave gra, sipas llojit të veprës. Kjo do të përfshinte zbulimin qartazi para publikut të informacionit mbi numrin e vrasjeve të grave nga burrat (vrasjet e grave me lidhje gjinore); dhe hartimin e kategorive të të dhënave mbi llojin e marrëdhënies midis autorit dhe viktimës për të gjitha format e dhunës ndaj grave gjë që do të çonte në dokumentimin më specifik të natyrës së marrëdhënies së tyre".

111. Për sa i përket së drejtës së viktimës për të kërkuar kompensim, raporti i vlerësimit të GREVIO-s citon si më poshtë:

"115. Në zbatim të neneve 61 deri 68 të [Kodit të Procedurës Penale] (KPP), viktimat e dhunës kanë të drejtë të aplikojnë, në kuadër të procedimeve penale për kompensim në lidhje me

dëmet e pësuara për veprën penale. Pretendimet për kompensim të zgjidhura në procedimet penale kufizohen në dëmshpërblimin ekonomik dhe shlyerja e tyre varet nga rezultati i gjykimit penal. Në mënyrë alternative, viktimat mund të paraqesin një kërkesë për kompensim që shtrihet në të gjitha format e dëmit, përfshirë dëmin jopasuror, sipas nenit 625 të Kodit Civil. Nuk disponohet informacion që dëshmon se ndonjë viktimë e dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje, ka filluar ndonjëherë apo ka përfituar nga procedime të tilla. Raportet e paraqitura pranë GREVIO-s theksojnë tarifat e larta gjyqësore si një nga faktorët që pengojnë aksesin e viktimave në kompensim, pavarësisht parimit të përcaktuar me ligj se viktimat e dhunës në familje përjashtohen nga tarifat gjyqësore. Për më tepër, nuk ka asnjë skemë kompensimi shtetëror në dispozicion për viktimat e dhunës ndaj grave në Shqipëri. Asnjë rezervim nuk u përfshi nga Shqipëria, duke e përjashtuar atë nga zbatimi i nenit 30, paragrafi 2, i Konventës mbi kompensimin shtetëror ndihmës për lëndime të rënda trupore ose dëmtimin e shëndetit".

112. Në dritën e masave të identifikuara në raportin e vlerësimit të GREVIO-s, Komiteti i Palëve rekomandoi që Qeveria të ndërmarrë hapa për të siguruar, ndër të tjera, aksesin e viktimave në mjetet juridike civile kundër autoriteteve shtetërore, në veçanti, përmes informimit të viktimave për të drejtat e tyre dhe ndërgjegjësimit të zyrtarëve publikë në lidhje me to, si dhe të krijojë dhe financojë në mënyrën e duhur një sistem efektiv të ndihmës ligjore për viktimat e të gjitha formave të dhunës ndaj grave që mbulohet nga Konventa dhe të nxisë ushtrimin e së drejtës së viktimave për akses në ndihmë juridike.

b) Raportet e Komisionerit për të Drejtat e Njeriut

113. Pas vizitës zyrtare në Shqipëri nga 27 tetori deri më 2 nëntor 2007, si pjesë e misioneve të rregullta në vend, Komisioneri botoi raportin e tij më 18 qershor 2008 (CommDH(2008)8), i cili thekson, për aq sa është e rëndësishme, se dhuna ndaj grave, veçanërisht dhuna në familje, ishte një shkelje e përhapur e të drejtave të njeriut që karakterizohej nga mosraportimi, moshetimi, mosndjekja penale dhe mosdënimi në Shqipëri. Ekzistonte një numër i pacaktuar i shkelësve të ligjit që gëzonin pandëshkueshmëri, pasi krimi ende shihej si një çështje private dhe për këtë arsye raportohej rrallë.

114. Pas një vizite zyrtare në Shqipëri, në intervalin 23 deri më 27 shtator 2013, Komisioneri nxori raportin e tij më 13 janar 2014 (CommDH(2014)1), i cili vinte në dukje se në maj 2013 ishin miratuar ndryshimet e bëra në ligjin për ndihmën juridike, të cilat e ngarkonin Komisionin Shtetëror me dhënien e përjashtimeve nga pagesa e tarifave gjyqësore në kushte të caktuara. Ato përcaktonin se përfituesit e ndihmës juridike, kur paraqesin ankesa civile ose administrative në gjykatë, mund të përjashtohen nga tarifat gjyqësore (dhe shpenzimet gjyqësore), nëse provojnë se janë, ndër të tjera, viktima të dhunës në familje. Kërkesa do të shqyrtohej nga Komisioni Shtetëror për Ndihmë Juridike, brenda dhjetë ditësh nga paraqitja e kërkesës. Nëse Komisioni nuk vendoste mbi kërkesën, brenda dhjetë ditësh ose e refuzonte atë, gjykata mund të vendoste mbi kërkesën për përjashtimin e tarifës në seancën paraprake.

2. Vëzhgimet përfundimtare të Komitetit CEDAW, në lidhje me Shqipërinë

115. Shqipëria ka paraqitur tri raporte periodike pranë Komitetit për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave mbi zbatimin e vëzhgimeve të CEDAW-s.

116. Në vëzhgimet përfundimtare të vitit 2003 mbi raportet e kombinuara periodike fillestare dhe të dyta të paraqitura nga Shqipëria (A/58//38), Komiteti CEDAW shprehu: "shqetësimin për incidencën e lartë të dhunës ndaj grave, përfshirë dhunën në familje dhe mungesën e mbledhjes sistematike të të dhënave për dhunën ndaj grave, e posaçërisht për dhunën në familje". Komiteti i kërkoi Shqipërisë: "të miratojë legjislacionin për dhunën në familje dhe të sigurojë se dhuna ndaj grave ndiqet penalisht dhe ndëshkohet me seriozitetin dhe shpejtësinë e kërkuar dhe të krijojë një strukturë për mbledhjen sistematike të të dhënave mbi dhunën ndaj grave, përfshirë këtu dhunën në familje".

117. Në vëzhgimet përfundimtare të 16 shtatorit 2010 mbi raportin e tretë periodik të paraqitur nga Shqipëria (CEDAW/C/ALB/CO/3), Komiteti CEDAW mbetej: "i shqetësuar për

përhapjen e lartë e të vazhdueshme të dhunës ndaj grave në Shqipëri". Komiteti ishte veçanërisht i shqetësuar, se: "dhuna në familje nuk është sanksionuar dhe kriminalizuar siç duhet" dhe për: "shkallën e lartë të vetëvrasjeve te femrat viktima të dhunës në familje, për mangësitë në [ligjin për dhunën në familje] dhe zbatimin e tij si dhe mungesën e të dhënave statistikore". Komiteti CEDAW rekomandonte, ndër të tjera, që "[autoritetet] të forcojnë përpjekjet [e tyre] për të siguruar se femrat viktima të dhunës kanë mbrojtje të menjëhershme" dhe "zyrtarët publikë, veçanërisht zyrtarët e zbatimit të ligjit, anëtarët e pushtetit gjyqësor, ofruesit e kujdesit shëndetësor dhe punonjësit socialë, janë plotësisht të sensibilizuar për të gjitha format e dhunës ndaj grave dhe të krijohen struktura për të ndihmuar femrat viktima të dhunës për të rindërtuar jetën e tyre".

118. Në vëzhgimet përfundimtare të 25 korrikut 2016 mbi raportin e katërt periodik të paraqitur nga Shqipëria (CEDAW/C/ALB/CO/4), Komiteti CEDAW ishte i shqetësuar: "për mungesën e zbatimit të legjislacionit mbi barazinë gjinore dhe mosdiskriminimin, si dhe mungesën e monitorimit të zbatimit të ligjeve dhe politikave të tilla, [dhe që] gratë, veçanërisht ato që u përkasin grupeve të pafavorizuara dhe të margjinalizuara, mbeten të pavetëdijshme për të drejtën e tyre për ndihmë juridike dhe vazhdojnë të përballen me pengesa të konsiderueshme ligjore dhe praktike për të fituar akses në drejtësi, gjë që reflektohet në numrin e ulët të ankesave të depozituara. Komiteti është, gjithashtu, i shqetësuar për problemin e përhapur të mosekzekutimit të urdhrave të gjykatës, përfshirë këtu urdhrat për pagesën e detyrimit financiar". Komiteti [CEDAW] është i shqetësuar se dhuna me bazë gjinore ndaj grave mbetej mbizotëruese, gjë që reflektohej nga: "a) shkalla e ulët e raportimit të rasteve të dhunës me bazë gjinore ndaj grave, për shkak të aksesit të kufizuar të grave në shërbimet e ndihmës juridike, veçanërisht në zonat rurale dhe të thella, si dhe mungesa e shërbimeve të linjës telefonike për gratë që janë viktima të një dhune të tillë; b) zbatimi i pamjaftueshëm i mekanizmit kombëtar të referimit që synon parandalimin dhe sigurimin e mbrojtjes nga dhuna me bazë gjinore, në veçanti në nivel lokal, për shkak të mungesës së koordinimit ndërmjet subjekteve përgjegjëse dhe mungesës së aftësive dhe kapaciteteve të nevojshme në radhët e stafit përgjegjës; c) numri i pamjaftueshëm i strehëzave për gratë që janë viktima të dhunës me bazë gjinore dhe kriteret kufizuese për pranimin në strehëza, si dhe mungesa e shërbimeve rehabilituese mjekësore dhe psikologjike për gratë; dhe d) dështimi i vazhdueshëm për të zbatuar urdhrat e mbrojtjes dhe urdhrat e menjëhershëm të mbrojtjes".

3. Progresraportet e Komisionit Evropian

119. Komisioni Evropian nxjerr progresraporte vjetore për vendet që dëshirojnë të aderojnë në Bashkimin Evropian. Progresraportet analizojnë, ndër të tjera, kapacitetet e këtyre vendeve për të zbatuar standardet evropiane.

120. Në progresraportin për Shqipërinë 2008 (SEC(2008) 2692) thuhej, ndër të tjera, se: "strategjia për parandalimin e dhunës në familje nuk është zbatuar, për shkak të mungesës së mekanizmave zbatues. Përqindja e grave që kanë vuajtur nga dhuna në familje është e konsiderueshme dhe në rritje. Ajo që nevojitet tani është alokimi i burimeve të mjaftueshme njerëzore dhe financiare për të siguruar zbatimin e plotë të legjislacionit".

121. Në progresraportin e vitit 2009 (SEC(2009)1337) thuhej, ndër të tjera, se: "dhuna në familje mbetet e përhapur". Shumë incidente nuk janë raportuar. Të dhëna të sakta mungojnë. Kërkohen masa të mëtejshme për të forcuar nivelin e mbrojtjes për gratë viktima të dhunës në familje, përfshirë fushatat ndërgjegjësuese të medieve dhe trajnimet e specializuara për gjyqtarët".

122. Në raportin analitik të vitit 2010 (SEC(2010) 1335) thuhej: "Dhuna në familje është një fenomen i vazhdueshëm, që prek shumë familje në Shqipëri dhe është një çështje serioze shqetësuese (...) [Rastet] vazhdojnë të mos raportohen në shkallë të madhe, si dhe të hetohen dhe të ndiqen penalisht në mënyrë të pamjaftueshme, veçanërisht në zonat rurale. Një numër relativisht i vogël ankesash çojnë në ndjekje penale, pasi zakonisht është detyrë e viktimës për të nisur këtë procedurë. Detyra e prokurorit për të filluar një ndjekje penale ndodh vetëm në rastet që rezultojnë me vdekje, plagosje të rëndë ose kërcënim për jetën. Mbrojtja e grave dhe e

viktimave të tjera ndaj të gjitha formave të dhunës duhet të forcohet në mënyrë të konsiderueshme".

4. Raporti i *Amnesty International*

123. Në mars 2006, *Amnesty International*, bazuar në kërkimet e bëra përfshirë monitorimin e dokumentacionit për procedimet penale dhe raportet në medien shqiptare, për një periudhë trevjeçare, si dhe në kërkimet e OJQ-ve, profesionistëve dhe akademikëve, nxori një raport për Shqipërinë me titull: "Dhuna ndaj grave në familje: Nuk është turp për të". Raporti, ndër të tjera, citonte si më poshtë:

"Të paktën një e treta e grave në Shqipëri vlerësohet se kanë përjetuar dhunë fizike në familjet e tyre. Ato janë goditur, rrahur, dhunuar dhe në disa raste edhe vrarë. Shumë të tjera kanë duruar dhunë psikologjike, kontroll fizik dhe ekonomik (...). Bashkëshortët, ish-bashkëshortët dhe partnerët janë përgjegjës për shumicën e abuzimeve të tilla, por edhe pjesëtarët e tjerë të familjes mund të bëhen pjesë apo mbështesin akte dhune, të cilat shpesh mund të pranohen nga komuniteti i gjerë në të cilin jeton gruaja.

Qëndrimet sociale dhe vlerat kulturore – jo vetëm nga publiku i gjerë, agjentët [shtetërorë], të tillë si policia, por edhe vetë gratë – i nxisin gratë të pranojnë dhunën. Një gjë e tillë nuk është e paevitueshme dhe as nuk nënkupton, se [Shteti] mund të heqë dorë nga përgjegjësia. Shqipëria është përgjegjëse për dështimin e saj në adresimin e qëndrimeve të tilla që mbështesin abuzimin e vazhdueshëm të grave. Për shkak të ndjenjës së fortë të turpit dhe të mungesës së besimit te policia, gratë rrallë i drejtohen policisë, por edhe kur në raste të veçanta e bëjnë një gjë të tillë, policia nuk arrin të njohë dhunën në familje si çështje penale dhe shpesh dështon të hetojë pretendimet/akuzat e dhunës në familje. Për më tepër, prokurorët, në përgjithësi, ngrenë akuza vetëm në rastet e vdekjes ose të plagosjes serioze ose të kanosjeve me armë zjarri ose me armë të tjera. Gratë, zakonisht, nuk inkurajohen të paraqesin ankesa ndaj sulmuesve të tyre, dhe nuk marrin mbrojtje efektive nga sulmet ose kërcënimet, përfshirë ato me armë zjarri, nga burrat dhe të afërmit e tyre. Personat përgjegjës – me përjashtim të rasteve të vdekjes apo të plagosjes shumë të rëndë – shpesh nuk vihen para drejtësisë. Ekziston mungesë qëndrueshmërie në qasjen nga ana e gjyqësorit dhe të paktën në një rast të njohur nga *Amnesty International*, gjykatat kanë treguar butësi ndaj autorëve që vrasin gra për shkak të 'nderit'".

124. Raporti kërkonte: "përgjigje të koordinuar kundër dhunës ndaj grave në familje, qasje të integruar të multiagjencive që përfshin jo vetëm autoritetet ligjzbatuese dhe ligjore, por edhe profesionistët e kujdesit shëndetësor dhe të arsimit (...) Kur masat parandaluese dështojnë, zyrtarët e zbatimit të ligjit dhe prokurorët duhet të regjistrojnë dhe të monitorojnë incidentet e raportuara, të veprojnë për mbrojtjen e viktimave të dhunës, si dhe t'u përgjigjen me shpejtësi dhe efektivitet pretendimeve apo kanosjeve të dhunës ndaj grave. Prokurorët dhe gjyqësori duhet të sigurojnë vënien para drejtësisë të autorëve të krimit. Gratë duhet të kenë aksesin e duhur në mekanizmat ligjorë, që ofrojnë mbrojtjen e tyre, si dhe në kujdesin shëndetësor dhe strehëzat që sigurojnë mbrojtje fizike, ndihmë mjekësore dhe mbështetje psikologjike".

E DREJTA

I. SHKELJA E PRETENDUAR E NENIT 2 TË KONVENTËS

125. Ankuesja u ankua, sipas neneve 2, 3 dhe 8 të Konventës, se autoritet kishin dështuar të mbronin jetën e saj. Ajo më tej u ankua për dështimin e autoriteteve në kryerjen e një hetimi të plotë dhe efektiv që do të çonte në identifikimin, ndjekjen penale dhe dënimin e autorit të sulmit.

126. Duke qenë master i karakterizimit që u duhet dhënë fakteve të çështjes me ligj, Gjykata nuk është e detyruar nga karakterizimi i dhënë nga ankuesja ose një qeveri (shih *Radomilja dhe të Tjerë k. Kroacisë* [GC], nr. 37685/10 dhe 22768112, §126, 20 mars 2018). Gjykata konsideron që ankimet e ankuesit të ngritura në bazë të neneve 3 dhe 8 duhet të shqyrtohen nga këndvështrimi i nenit 2, nën aspektet e saj thelbësore dhe procedurale, për aq sa ato lidhen me të drejtën e ankuesve për jetën. Dispozita, për sa është e rëndësishme, parashikon si më poshtë:

Neni 2

"E drejta e çdo njeriu për jetën mbrohet me ligj."

A. Pranueshmëria

1. Parashtrimet e palëve

127. Qeveria parashtroi se ankuesja nuk ka paraqitur asnjë ankim para gjykatave të brendshme. Ajo, gjithashtu, nuk ka arritur të paraqesë kërkesë civile për dëmshpërblim, sipas neneve 608, 625 dhe 640 të Kodit Civil, si dhe vendimit unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë të datës 14 shtator 2007, ose një kërkesë civile gjatë procedimeve penale, sipas nenit 61 të KPP-së. Kërkesa e ankueses për dëmshpërblim para gjykatës së rrethit është tërhequr, për shkak të mosparaqitjes në seancë. Për më tepër, ankuesja, ka abuzuar me të drejtën e saj të ankimit, pasi nuk ka apeluar kundër vendimit të prokurorit për pezullimin e hetimit dhe nuk ka përdorur mjete të tjera juridike. Asnjë vendim i formës së prerë nuk është dhënë ende nga autoritetet.

128. Qeveria, gjithashtu, parashtroi se kërkesa është paraqitur përtej afatit gjashtëmujor, duke sjellë pezullimin e procedimeve më 26 shkurt 2010 dhe vendimin e formës së prerë më 30 maj 2013. Ankuesja është njoftuar sipas rregullave për vazhdimin e hetimit.

129. Ankuesja parashtroi se nuk kishte asnjë mjet juridik efektiv që mund të përdorte. Ajo nuk i është drejtuar Gjykatës me një kërkesë të drejtpërdrejtë për kompensim; në vend të kësaj, ankimi i saj është përqendruar në paaftësinë e Qeverisë për të mbrojtur jetën dhe shëndetin e saj. Kërkesa civile për dëmshpërblim nuk do të çonte në identifikimin dhe dënimin e personave përgjegjës për shkeljen e nenit 2 të Konventës. Në çdo rast, përdorimi i mjetit juridik, sipas Kodit Civil, mund të ishte efektiv vetëm pasi të ishte identifikuar autori i veprës. Mjeti juridik, sipas nenit 61 të KPP-së mund të përdorej vetëm në rast se çështja do të ishte dërguar për gjykim para një gjykate të brendshme. Për më tepër, Qeveria ka dështuar të paraqesë praktikën e brendshme në lidhje me përdorimin e dhunës ndaj grave. Asnjë kompensim nuk i është akorduar ndonjëherë grave që kanë pësuar dhunë. Praktika ligjore e brendshme e paraqitur nga Qeveria nuk ishte e zbatueshme në rastin e ankueses, pasi të gjitha çështjet ishin të ndryshme nga çështja e saj.

130. Ankuesja, më tej, parashtroi se autoritetet nuk kishin qenë të kujdesshme dhe nuk i ishin përgjigjur kërkesës së saj për informacion për herë të parë më 17 prill 2012. Për më tepër, prokurori nuk e ka njoftuar ankuesen për veprimet e tij hetimore dhe gjithashtu nuk i ka vënë në dispozicion një kopje të këtyre veprimeve, duke bërë kështu të pamundur për ankuesen kundërshtimin e tyre. Në çdo rast, ligji nuk parashikonte asnjë apelim kundër vendimit të prokurorit për pezullimin e vendimit. Autoritetet nuk ishin në gjendje të identifikonin apo dënonin autorin e veprës për shkeljen e nenit 2 të Konventës. Pra, situata e ankueses vijonte të ishte e njëjtë.

2. Vlerësimi i Gjykatës

a) Zbatueshmëria e nenit 2

131. Në lidhje me zbatueshmërinë e nenit 2 të çështjes në fjalë, Gjykata konstaton se ankuesja pretendon se lëndimet e saj ishin shkaktuar nga një individ dhe jo nga një agjent i Shtetit. Sidoqoftë, Gjykata kujton se mungesa e një përgjegjësie të drejtpërdrejtë të Shtetit për vdekjen e një personi nuk përjashton zbatimin e nenit 2 të Konventës (shih, për shembull, *Yotova k. Bullgarisë*, nr. 43606/04, §68, 23 tetor 2012).

132. Gjykata më tej kujton se mbrojtja e kësaj dispozite të Konventës mund të bëhet jo vetëm në rastin e vdekjes së viktimës nga aktet e dhunshme. Neni 2 bëhet, gjithashtu, efektiv në situatat ku personi në fjalë ishte viktimë e një aktiviteti a sjelljeje, qoftë publike apo private, e cila nga natyra e vet e vuri jetën e tij/saj në një rrezik real dhe të pashmangshëm dhe ai/ajo ka pësuar dëmtime që duken me rrezik për jetën, edhe pse ai/ajo përfundimisht ka mbijetuar (shih, ndër të tjera, *Nicolae Virgiliu Tánase k. Rumanisë* [GC], nr. 41720/13, §140, 25 qershor 2019; Makaratzis k. Greqisë [GC], nr. 50385/99, §55, ECHR 2004-XI, dhe *Soare dhe të Tjerë k. Rumanisë*, nr. 24329/02, §108, 22 shkurt 2011). Në çështjen në fjalë Gjykata vëren se ankuesja iu nënshtrua një sulmi të

dhunshëm, i cili rezultoi në dëmtime të rënda, dhimbje dhe shpërfytyrimin e njëzet e pesë për qind të trupit të saj. Ajo u dërgua në spital në gjendje kritike (shih paragrafin 6 më lart) dhe sipas raportit të datës 18 dhjetor 2009, jeta e saj do të ishte në rrezik nëse nuk do të ishte dhënë ndihmë e specializuar mjekësore (shih paragrafin 33 më lart). Rrjedhimisht, Gjykata vlerëson se metoda e përdorur nga sulmuesi ishte e një natyre dhe intensiteti që mund të rrezikonte jetën e ankueses. Rrjedhimisht, neni 2 i Konventës është i zbatueshëm në këtë rast.

b) Mosrespektimi i rregullit gjashtëmujor sipas nenit 35§1 të Konventës

133. Gjykata përsërit se qëllimi i rregullit gjashtë-mujor sipas nenit 35§1 të Konventës është të promovojë sigurinë ligjore dhe të sigurojë që çështjet e ngritura sipas Konventës të trajtohen brenda një kohe të arsyeshme (shih, për shembull, *Lopes de Sousa Fernandes k. Portugalisë* [GC], nr. 56080/13, §129, 19 dhjetor 2017, dhe *Opuz k. Turqisë*, nr. 33401/02, §110, ECHR 2009). Sipas praktikës së saj ligjore të mirëpërcaktuar, kur nuk ka mjet juridik të brendshëm në dispozicion, periudha gjashtëmujore fillon nga data e paraqitjes së ankimit për aktin.

134. Në këtë drejtim, Gjykata vëren se ankuesja është sulmuar nga një person i panjohur më 29 korrik 2009. Një hetim është hapur nga prokurori, i cili më 2 shkurt 2010 e pezulloi hetimin. Ankuesja nuk u njoftua asnjëherë mbi rezultatin e hetimit. Më specifikisht, vetëm më 17 prill 2012, pas kërkesës së Qendrës për informacion, prokurori e informoi atë se hetimi ishte pezulluar. Megjithatë, prokurori e informoi Qendrën se dosja e çështjes i kishte kaluar policisë për veprime të mëtejshme me qëllim identifikimin e autorit të sulmit. Më 23 maj 2012 policia informoi Qendrën se hetimi vazhdonte. Vetëm më 8 janar 2014 prokurori informoi Qendrën se hetimi ishte pezulluar, për shkak të mosidentifikimit të autorit të sulmit (shih paragrafin 41 më lart).

135. Gjykata vëren, se meqenëse autoritetet informuan Qendrën më 8 janar 2014 se hetimi ishte pezulluar, për shkak të mosidentifikimit të autorit të sulmit, ky rast mund të konsiderohet si data në të cilën ankuesja u vu në dijeni mbi paefektshmërinë e mjeteve juridike në të drejtën e brendshme. Gjykata, gjithashtu, vëren se para kësaj, ankuesja kishte kontaktuar autoritetet disa herë për t'u informuar mbi ecurinë e hetimit. Duke pasur parasysh që këto rrethana tregojnë se ankuesja veproi me kujdesin e duhur në paraqitjen e ankimit të saj pasi u bë e qartë se nuk do të kishte ndreqje për ankesat e saj, Gjykata vlerëson se data përkatëse për qëllimet e afatit gjashtëmujor nuk duhet të konsiderohet të jetë më herët se 8 janari 2014 (shih, për shembull, *Mocanu dhe të Tjerë k. Rumanisë* [GC], nr. 10865/09 dhe 2 të tjerë, §§258-269, ECHR 2014 (ekstraktet)).

136. Në kontekstin specifik të kësaj çështjeje, rezulton se ankimet e ankueses janë paraqitur brenda afatit gjashtëmujor të parashikuar në nenin 35§1 të Konventës. Rrjedhimisht, Gjykata rrëzon kundërshtimin paraprak të Qeverisë në këtë drejtim.

c) Mosshterimi i mjeteve juridike të brendshme

137. Gjykata vëren, se Qeveria ka ngritur dy kundërshtime bazuar në kërkesën për shterimin e mjeteve juridike të brendshme. Së pari, Qeveria pretendonte se ankuesja nuk ka paraqitur kërkesë për dëmshpërblim dhe, së dyti, argumentoi se ankuesja nuk e kishte kundërshtuar vendimin e prokurorit për pezullimin e hetimit, ku për pasojë nuk ishte dhënë asnjë vendim i formës së prerë.

138. Në lidhje me kundërshtimin e parë të Qeverisë, Gjykata vëren se ishte hapur një hetim nga prokurori. Ankuesja kishte pritur se do të njoftohej për rezultatin e hetimit dhe se do t'i tregohej që autori ishte identifikuar dhe dënuar sipas së drejtës penale. Në lidhje me këtë, Gjykata vëren se, duke pasur parasysh përshkrimin e praktikës së brendshme të paraqitur nga Qeveria, do të ishte shumë e vështirë për ankuesen që të provonte çështjen e saj, nëse do t'i drejtohej procedimit civil sipas Kodit Civil, duke kërkuar dëmshpërblim për dëmtimet e pësuara pa identifikuar autorin. Sa i përket paraqitjes së një kërkese civile gjatë procedimit penal, sipas nenit 61 të KPP-së, Gjykata vëren se një kërkesë e tillë mund të paraqitej vetëm nëse çështja ishte dërguar për gjykim para gjykatave të brendshme. Në rrethana të tilla si në këtë rast, kur çështja

nuk është dërguar asnjëherë për gjykim, Gjykata nuk e sheh se si mund të ketë qenë efektiv ky mjet juridik (shih, gjithashtu, paragrafin 111 më lart).

139. Në çdo rast, Gjykata vlerëson se kërkohen dispozita efikase të së drejtës penale për të siguruar parandalimin efektiv kundër kërcënimeve ndaj së drejtës për jetën. Mjetet juridike civile ku bazohej Qeveria nuk mund të konsiderohen si të mjaftueshme për përmbushjen e detyrimeve të një shteti kontraktues, sipas nenit 2 të Konventës në raste të tilla si ky në fjalë, sepse qëllimi i tyre është përftimi i dëmshpërblimit dhe jo parandalimi, pengimi dhe dënimi i shkeljeve, sipas dispozitave të tilla (shih *Akeliene k. Lituanisë*, nr. 54917/13, §69, 16 tetor 2018). Rrjedhimisht, Gjykata rrëzon kundërshtimin e parë të Qeverisë bazuar në mosshterimin e mjeteve juridike të brendshme në këtë drejtim.

140. Në lidhje me kundërshtimin e dytë të Qeverisë, Gjykata vëren se ankueses i është ndaluar të kundërshtonte vendimin e prokurorit për pezullimin e hetimit, pasi KPP nuk parashikonte ndonjë të drejtë të tillë. Në vendimin e saj të datës 18 janar 2013 Gjykata Kushtetuese theksoi se nuk ekzistonte asnjë mjet juridik, sipas së drejtës së brendshme kundër vendimit të prokurorit për pezullimin e një hetimi (shih paragrafin 62 më lart). Ishte në diskrecionin e prokurorit për të rihapur ose jo një hetim, siç parashikohet në nenin 326 të KPP-së (shih paragrafin 59 më lart, si dhe *Pihoni k. Shqipërisë*, nr. 74389/13, §95, 13 shkurt 2018). Në këto rrethana, Gjykata rrëzon kundërshtimin e dytë të Qeverisë.

d) Përfundim

141. Gjykata vëren se këto ankime nuk janë haptazi të pabazuara në kuptim të nenit 35§3 (a) të Kushtetutës. Gjykata, më tej, vëren se ato nuk janë të papranueshme për ndonjë arsye tjetër. Rrjedhimisht, ato duhet të deklarohen të pranueshme.

B. Themeli

1. Parashtrimet e palëve

a) Parashtrimet e ankueses

142. Sipas nenit 2 të Konventës, ankuesja parashtroi se sulmi me acid kundër saj ka qenë i rëndë dhe ka kërcënuar të drejtën e saj të jetës. Ajo parashtroi se kuadri legjislativ në vend nuk ofronte mbrojtje të mjaftueshme për gratë kundër dhunës, pasi autoritetet kishin dështuar të përmbushnin detyrimet e tyre sipas Konventës së Stambollit. Neni 88 i Kodit Penal, për shembull, nuk ishte në përputhje me Nenin 49 të Konventës së Stambollit. Për më tepër, Konventa nuk zbatohej nga autoritetet në nivel vendor në rastet e dhunës ndaj grave. Në dritën e të dhënave statistikore mbi frekuencën e dhunës ndaj grave, autoritetet duhet të kishin dijeni dhe të merrnin masat parandaluese të nevojshme për të mbrojtur ankuesen. Ajo, gjithashtu, parashtroi se hetimi nuk kishte qenë efektiv, i plotë dhe i shpejtë. Autoritetet kishin dështuar të merrnin masat e nevojshme, në faktin që ato nuk ishin në gjendje të ekzaminonin llojin e substancës së gjetur në enë ose të ekzaminonin enën që mbante autori, apo të identifikonin gjurmët e gishtave në enë, ose të ekzaminonin rrobat e ankueses. Për më tepër, nuk ishte marrë asnjë masë për të përcaktuar se si ishte blerë substanca gërryese ose si ishte përftuar nga autori. Ankuesja nuk ishte njoftuar për zgjatjen e hetimit apo për vendimin e prokurorit për pushimin e hetimit ndaj E.A. Autoritetet nuk kishin arritur të ngrinin dyshime, në lidhje me ndonjë person tjetër dhe asnjë veprim i mëtejshëm nuk ishte ndërmarrë prej tyre që nga pezullimi i hetimit. Ankuesja nuk ishte përfshirë në hetim dhe asnjëherë nuk i ishte ofruar dokumentacion që detajonte veprimet hetimore të ndërmarra.

b) Parashtrimet e Qeverisë

143. Qeveria parashtroi se ankuesja nuk i është nënshtruar dhunës në familje apo dhunës, sipas nenit 2 të Konventës. Kuadri legjislativ në fuqi në atë kohë parashikonte mbrojtjen e duhur për viktimat e dhunës në familje në formën e Kushtetutës, disa konventa për të drejtat e grave që ishin ratifikuar nga Shqipëria, dhe një ligj specifik mbi dhunën në familje që ishte në fuqi. Për më tepër, në vitin 2012, Kodi Penal ishte ndryshuar për të parashikuar një vepër specifike të dhunës në familje dhe abuzimit, dhe ishte hartuar një plan kombëtar veprimi.

144. Sa i përket situatës së përgjithshme, në lidhje me dhunën në familje në Shqipëri, Qeveria parashtroi disa të dhëna nga Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, për periudhën nga janari deri në dhjetor 2014. Sipas këtyre të dhënave policia kishte identifikuar 4,121 vepra penale të dhunës në familje dhe vepra të tjera penale që kishin ndodhur në ambientin familjar, në lidhje me 2,422 nga të cilat policia kishte krijuar procedurat e veta ligjore për nxjerrjen e një urdhri mbrojtjeje apo një urdhri të menjëhershëm mbrojtjeje. Policia kishte nisur procedimet penale dhe i kishte dërguar dosjet prokurorit për 1,797 rastet e mbetura. Numri i përgjithshëm i viktimave kishte qenë 3,090 nga të cilat 1,789 kishin qenë bashkëshortja e autorit të krimit. 551 autorë ishin arrestuar gjatë kryerjes së veprës; 48 ishin ndaluar dhe 147 të tjerë ishin ende në kërkim nga policia. Gjatë vitit 2014, janë identifikuar 17 raste vrasjesh me pasojë vdekjen e 22 personave. Ishin 10 viktima femra të vrasjeve në familje, nga të cilat 6 kishin qenë bashkëshortja e autorit përkatës.

145. Qeveria, më tej, parashtroi se, me qëllim mbrojtjen e viktimave të dhunës në familje, policia kishte ndërmarrë hapat në vijim: një plan veprimi i datës 14 prill 2014, "Për zbatimin e plan veprimit kombëtar, 2011–2015"; përgatitja e kërkesave civile për nxjerrjen e urdhrave të mbrojtjes dhe urdhrave të menjëhershëm të mbrojtjes; ndjekja e zbatimit të vendimeve të gjykatave të brendshme; fillimi i procedimeve penale ndaj kujtdo që shkelte urdhrat e mbrojtjes; bashkëpunimi me institucione të tjera dhe organizata të shoqërisë civile; fushata të ndryshme në qytete të ndryshme të vendit; trajnimi i oficerëve të policisë etj.

146. Duke iu kthyer çështjes në fjalë, Qeveria parashtroi se hetimi ka qenë efektiv dhe i plotë, ku ankuesja ka qenë në gjendje të përdorë të gjitha mjetet juridike për realizimin e të drejtave të saj. Prokurori kishte nisur hetimin menjëherë dhe kishte ndërmarrë disa veprime hetimore. Prokurori, gjithashtu, kishte arrestuar ish-bashkëshortin e ankueses. Ankuesja nuk e kishte kundërshtuar vendimin e prokurorit për pezullimin e hetimit. Hetimi është pezulluar për arsye që nuk vareshin nga sjellja e palëve. Autoritetet nuk i kanë mohuar ankueses të drejtën e saj për t'u informuar dhe për të bashkëpunuar gjatë hetimit. Ishte vetë ankuesja që nuk i kishte dhënë ndihmën e duhur autoriteteve.

2. Vlerësimi i Gjykatës

a) Aspekti material

147. Gjykata përsërit, se fjalia e parë e nenit 2§1, jo vetëm ndalon Shtetin të kryejë marrjen e qëllimshme dhe të paligjshme të jetës, por edhe i kërkon të marrë hapat e duhur për të mbrojtur jetën e personave në juridiksionin e tij (shih *L.C.B. k. Mbretërisë së Bashkuar*, 9 qershor 1998, §36, Raportet e Gjykimeve dhe Vendimeve 1998-III). Kjo përfshin detyrën kryesore për Shtetin që të sigurojë të drejtën e jetës, duke vënë në zbatim dispozita të ligjit penal efektiv për parandalimin e kryerjes së veprave ndaj një personi të mbështetur nga mekanizmat ligjzbatues, me qëllim parandalimin, pengimin dhe dënimin e shkeljeve të dispozitave të tilla *(Mastromatteo k. Italisë* [GC], nr. 37703/97, §67, ECHR 2002-VIII). Kjo pjesë, gjithashtu, shtrihet në rrethana të përshtatshme për një detyrim pozitiv mbi autoritetet për të marrë masa operacionale dhe parandaluese për mbrojtjen e individit, jeta e të cilit është në rrezik nga aktet kriminale të një individi tjetër (shih *Osman k. Mbretërisë së Bashkuar*, 28 tetor 1998, §115, *Raportet e gjykimeve dhe vendimeve* 1998-VIII; *Giuliani dhe Gaggio k. Italisë* [GC], nr. 23458/02, §244, ECHR 2011 (ekstrakte); dhe *Fernandes de Oliveira k. Portugalisë* [GC], nr. 78103/14, §108, 31 janar 2019).

148. Duke pasur parasysh vështirësitë e qenësishme në policimin e shoqërive moderne, paparashikueshmërinë e sjelljes njerëzore dhe zgjedhjet operacionale që duhen bërë në drejtim të prioriteteve dhe burimeve, objekti i detyrimit pozitiv për të marrë masa operacionale dhe parandaluese duhet të interpretohet në një mënyrë që nuk vendos barrë të pamundur dhe disproporcionale mbi autoritetet. Pra, jo çdo rrezik i pretenduar për jetën, mund të bëjë të nevojshme për autoritetet një kërkesë të Konventës për të marrë masa operacionale për të parandaluar materializimin e këtij rreziku. Që të lindë një detyrim pozitiv, duhet të përcaktohet se autoritetet kishin dijeni ose duhet të kishin dijeni në kohë, mbi ekzistencën e një rreziku real dhe

të menjëhershëm për jetën e një individi të identifikuar, që rezulton nga aktet kriminale të një pale të tretë. Kur Gjykata konstaton se autoritetet kishin dijeni ose duhet të kishin dijeni për këtë rrezik, ajo duhet të vlerësojë nëse këto autoritete morën masat brenda objektit të kompetencave të tyre, të cilat, gjykuar në mënyrë të arsyeshme, mund të pritej që të shmangnin këtë rrezik (shih, mes shumë të tjerësh, *Osman, cituar më lart*, §116; *Fernandes de Oliveira* [GC], cituar më lart, §110; dhe *Nicolae Virgiliu Tanase* [GC], cituar më lart, §136).

149. Për sa më lart, Gjykata duhet të përcaktojë nëse ka ekzistuar një kuadër legjislativ efektiv në Shqipëri në atë kohë dhe nëse autoritetet kishin dijeni, ose duhet të kishin dijeni mbi ekzistencën e një rreziku real dhe të menjëhershëm për jetën ose integritetin fizik të ankueses.

150. Gjykata vëren në fillim se faktet e çështjes kanë të bëjnë me një sulm të rëndë me acid mbi ankuesen të kryer nga një individ i paidentifikuar. Gjykata vëren se në Shqipëri një vepër penale është subjekt i ndjekjes penale publike, përveç nëse bie në kategorinë e krimeve që janë subjekt i ndjekjes private. Në kohën përkatëse, Kodi Penal parashikonte një numër veprash të kryera kundër jetës ose shëndetit të një personi. Këto vepra, përfshirë atë të parashikuar në nenin 88 të KP-së, sipas të cilit prokurori hapi hetimin penal për sulmin me acid, janë subjekt i hetimit nga prokurori me zgjedhjen e tij (shih paragrafin 63 më lart). Gjykata është e kënaqur që, në mungesë të ndonjë argumenti nga ankuesja se dispozitat e ligjit penal ishin joefektive, ekzistonte një kuadër legjislativ efektiv në Shqipëri në kohën përkatëse, në lidhje me krimet kundër jetës dhe shëndetit. Gjykata, më tej, vëren, megjithëse jo në lidhje me çështjen në fjalë, se, pas ndryshimeve legjislative të bëra në vitet 2012 dhe 2013, Kodi Penal përmban dispozita specifike që ndalojnë dhunën në familje dhe rrahjen, si dhe kriminalizimin si rrethanë rënduese të kryerjes së një vepre tjetër gjatë ose pas një urdhri mbrojtjeje të gjykatës dhënë në lidhje me ndodhjen e dhunës në familje (shih paragrafët 65 dhe 66 më lart).

151. Gjykata, më tej, vëren se ankuesja dyshonte që ish-bashkëshorti i saj kishte qenë sulmuesi/agresori, pas sulmit me acid, duke pasur parasysh edhe dhunën në familje së cilës ajo pretendon se i ishte nënshtruar në të kaluarën. Ankuesja u ankua për dhunën e ish-bashkëshortit ndaj saj për herë të parë, kur dha deklaratën para prokurorit të rrethit pas sulmit me acid më 29 korrik 2009. Deklarata e ankueses është konfirmuar nga pjesëtarët e familjes së ankueses. Sidoqoftë, nuk duket që ankuesja, ndonjëherë para sulmit, të ketë sjellë në vëmendjen e autoriteteve ndonjë rrezik që i është paraqitur në jetën e saj nga ish-bashkëshorti i saj, gjë që do të kishte nxitur detyrimin pozitiv të autoriteteve për të marrë masa parandaluese ose hapa të tjerë të arsyeshëm në mbrojtje të jetës së ankueses (krahasoni dhe kontrastoni *Osman*, cituar më lart, dhe *Civek k. Turqisë*, nr. 55354/11, 23 shkurt 2016). Në këndvështrimin e Gjykatës, në rrethanat e çështjes në fjalë, Gjykata nuk mund të shohë se si autoritetet shtetërore mund të mbahen përgjegjëse për mosparandalimin e sulmit ndaj ankueses.

152. Rezulton se nuk ka pasur shkelje të nenit 2 të Konventës, në lidhje me detyrimin pozitiv të autoriteteve për të mbrojtur jetën dhe integritetin fizik të ankueses.

b) Aspekti procedural

153. Gjykata kujton se detyrimi pozitiv i Shtetit në mbrojtje të jetës së personave brenda juridiksionit të tij kërkon në mënyrë të nënkuptuar se duhet të ekzistojë një formë e hetimit zyrtar efektiv ku ka arsye për të besuar se një individ ka pësuar dëmtime kërcënuese për jetën në rrethana të dyshimta. Hetimi duhet të jetë në gjendje të përcaktojë shkakun e dëmtimit dhe, sipas rastit, identifikimin e personave përgjegjës, me qëllim ndëshkimin e tyre (*shih Mustafa Tunç dhe Fecire Tunç k. Turqisë* [GC], nr. 24014/05, §172, 14 prill 2015). Kurdoherë që ekzistojnë dyshime në lidhje me shfaqjen e dhunës në familje ose dhunës ndaj grave, kërkohet kujdes i veçantë nga autoritetet për t'u marrë me natyrën specifike të dhunës gjatë procedimeve të brendshme (shih Volodina k. Rusisë, nr. 41261/17, §92, 9 korrik 2019).

154. Kërkesa për shpejtësi të arsyeshme është e nënkuptuar në kontekstin e një hetimi efektiv në kuptim të nenit 2 të Konventës (shih, midis shumë të tjerëve, *Talpis k. Italisë*, nr. 41237/14, §106, 2 mars 2017). Duhet pranuar që mund të ketë pengesa ose vështirësi të cilat pengojnë progresin në një hetim në një situatë të veçantë. Sidoqoftë, një përgjigje e shpejtë nga autoritetet

në hetimin e përdorimit të forcës vdekjeprurëse mund të konsiderohet përgjithësisht si thelbësore për të ruajtur besimin e publikut në respektimin e shtetit të së drejtës dhe në parandalimin e çdo shfaqjeje të tolerancës ndaj akteve të paligjshme (*Armani Da Silva k. Mbretëria e Bashkuar* [GC], nr. 5878/08, §237, 30 mars 2016). Gjithashtu, hetimi duhet të jetë i aksesueshëm për familjen e viktimës në masën e nevojshme për të mbrojtur interesat e veta legjitime (*Giuliani dhe Gaggio* [GC], cituar më lart, §3303).

155. Gjykata do të shqyrtojë tashmë nëse hetimi i kryer nga autoritetet shtetërore ka plotësuar kërkesat e pjesës procedurale të nenit 2 të Konventës. Kjo do të bëhet duke marrë parasysh situatën e përgjithshme të grave në Shqipëri në të cilën ndodhi sulmi me acid dhe përgjegjësinë e autoriteteve për hetimin e incidentit.

156. Gjykata vëren se raportet ndërkombëtare në lidhje me Shqipërinë kanë theksuar në mënyrë të përsëritur një prevalencë të lartë të dhunës ndaj grave të paktën që prej vitit 2003 (shih paragrafët 108–124 më lart). Për më tepër, raportet kombëtare mbështesin pikëpamjen se midis viteve 2007–2013 dhuna ndaj grave ishte një problem i përhapur (shih paragrafët 100–107). Midis viteve 2006 dhe 2012 raportet ndërkombëtare vinin në dukje mosraportimin, moshetimin, mosndjekjen penale dhe mosdënimin e dhunës ndaj grave. Ato sugjeronin se policia dhe autoritetet e ndjekjes penale manifestonin një qasje joefektive kundër dhunës ndaj grave me argumentin e "qëndrimit social dhe vlerave kulturore" dhe se mbizotëronte një klimë butësie ose pandëshkueshmërie ndaj autorëve të dhunës ndaj grave (shih paragrafët 113, 117 dhe 120–122 më lart). Në vëzhgimet përfundimtare të vitit 2010, Komiteti CEDAW rekomandoi, ndër të tjera, që: "zyrtarët publikë, në veçanti zyrtarët e zbatimit të ligjit dhe anëtarët e gjyqësorit të ndërgjegjësohen plotësisht për të gjitha format e dhunës ndaj grave". Për sa më lart, Gjykata vlerëson se, në kohën e sulmit, ekzistonte *prima facie* një klimë e përgjithshme në Shqipëri që ishte e favorshme për dhunën ndaj grave. Për më tepër, raporti i vlerësimit 2017 të GREVIO-s vuri në dukje se dhuna në familje tejkalonte: "të gjitha krimet e tjera si vepra penale me numrin më të lartë të viktimave" (shih paragrafin 109 më lart).

157. Kur një sulm ndodh në një klimë të përgjithshme, siç përshkruhet më lart, hetimi merr një rëndësi edhe më të madhe dhe autoritetet hetimore duhet të jenë më të kujdesshme në kryerjen e një hetimi të plotë, në mënyrë që të sigurojnë zbatimin efektiv të ligjeve të brendshme që mbrojnë të drejtën e jetës. Një kujdes i tillë për të hetuar, ndër të tjera, një sulm me acid – i cili, sipas Komitetit CEDAW dhe raporteve të tjera referuar në paragrafët 93–99 më lart, mund të jetë praktikë e "dhunës me bazë gjinore" ndaj grave – është përsëritur në rekomandimin e përgjithshëm nr. 19, sipas të cilit "Shtetet mund të jenë, gjithashtu, përgjegjës për aktet private nëse nuk veprojnë me kujdesin e duhur për të parandaluar shkeljet e të drejtave ose për të hetuar dhe ndëshkuar akte dhune dhe për sigurimin e kompensimit", dhe është ripërcaktuar fort në Rekomandimin e Përgjithshëm nr. 35 (shih paragrafët 82 dhe 86 si dhe paragrafin 89 më lart).

158. Duke iu kthyer efektivitetit të hetimit të çështjes në fjalë, Gjykata vëren se është hapur një hetim për sulmin me acid nga prokurori dhe janë kryer disa veprime hetimore në lidhje me E.A., për të cilin u caktua një urdhër shtrëngimi. Në banesën e tij i ushtrua kontroll dhe disa sende në pronësi të tij u seksuestruan. U ndërmorën hapa të tjerë hetimore që përfshinin masat në vijim: u krye një ekzaminim në vendngjarje, u pyetën disa persona, u morën dhe u ekzaminuan pamjet filmike nga videokamera të dy bankave aty pranë, u morën raportet mjekoligjore, dhe u urdhëruan raporte të tjera ekspertimi. Megjithatë, në asnjë moment autoritetet nuk ishin në gjendje të përcaktonin natyrën e substancës së gjetur në enë dhe në rrobat e ankueses. Nuk u mor asnjë raport ekspertimi teknik ose toksikologjik, pasi FNS dhe ISP ose nuk kishin pajisjet e nevojshme të specializuara ose nuk ishte në kompetencën e tyre hartimi i raporteve të tilla (shih paragrafët 30–31 më lart).

159. Në këtë drejtim, është e vështirë për Gjykatën të pranojë që një masë hetimore me rëndësi thelbësore për çështjen, përkatësisht një raport ekspertimi për të mundësuar identifikimin e substancës së përdorur për të sulmuar ankuesen, nuk është kryer me shpejtësinë dhe

vendosmërinë e duhur. U takon autoriteteve vendore të zgjidhin çështjet e kompetencës ose të ngrenë institucione të specializuara për kryerjen e hapave të tillë proceduralë që janë vendimtarë për mbarëvajtjen e hetimit dhe përmbushjen e detyrimeve procedurale, sipas nenit 2 të Konventës.

160. Gjykata vlerëson se rrethanat e sulmit ndaj ankueses – i cili ka shenjat dalluese të një forme të dhunës me bazë gjinore – duhet të kishte nxitur autoritetet të reagonin me kujdes të veçantë në kryerjen e masave hetimore. Kurdo që ekziston dyshimi se një sulm mund të jetë i motivuar nga gjinia, është veçanërisht e rëndësishme që hetimi të kryhet me vrull.

161. Gjykata përfundimisht vëren se vendimi i formës së prerë në çështjen – vendim i datës 2 shkurt 2010, për pezullimin e hetimit, i cili nuk ishte i përshtatshëm për apelim (shih paragrafin 140 më lart) – nuk ofron ndonjë përgjigje të saktë për natyrën e substancës së gjetur në enë dhe në rrobat e ankueses. Për më tepër, me gjithë pyetjet e përsëritura të ankueses në lidhje me ecurinë e hetimit, asaj nuk iu dha asnjë informacion ose dokument në përgjigje. Për rrjedhojë, ajo nuk mund të kundërshtonte (mosveprimin e) hapave hetimore ose t'u kërkonte autoriteteve të merrnin masa të tjera (shih *Pihoni*, cituar më lart, §95). Po kështu, ajo nuk mund të paraqiste kërkesë për dëmshpërblim në mungesë të një autori të identifikuar (shih paragrafin 138 më lart).

162. Rrjedhimisht, hetimi i krimit në fjalë, i cili është pezulluar që prej vitit 2010 nga prokurori, nuk mund të përshkruhet si një përgjigje efektive nga autoritetet ndaj sulmit me acid. Ka pasur pra shkelje të nenit 2 të Konventës, në lidhje me detyrimin procedural të Shtetit.

II. SHKELJA E PRETENDUAR E NENIT 8 TË KONVENTËS

163. Ankuesja u ankua për mossigurimin nga ana e autoriteteve të një trajtimi psikoterapie ose rehabilitimi, dhe për mungesën e kompensimit financiar. Ajo u bazua në nenin 8 të Konventës, i cili, për sa është i rëndësishëm, citon si më poshtë:

Neni 8

"1. Çdokush ka të drejtën e respektimit të jetës së tij private ..."

164. Qeveria nuk paraqiti ndonjë vëzhgim të veçantë.

165. Gjykata vlerëson, në bazë të materialit të parashtruar, se nuk paraqitet asnjë shkelje në këtë drejtim, dhe për këtë arsye e rrëzon këtë ankim si haptazi të pabazuar në përputhje me nenin 35§§3 (a) dhe 4 të Konventës.

III. SHKELJA E PRETENDUAR E NENIT 13 TË KONVENTËS

166. Ankuesi u ankua për shkelje të nenit 13 të Konventës në lidhje me nenin 2 të Konventës në funksion të faktit se nuk mund të kundërshtonte veprimet e prokurorit dhe se nuk mund të kërkonte kompensim për sulmin aktual.

167. Neni 13 i Konventës parashikon si më poshtë:

"Çdokush, të cilit i janë shkelur të drejtat dhe liritë e përcaktuara në këtë Konventë, ka të drejtën e një zgjidhjeje efektive para një organi kombëtar, pavarësisht se shkelja është kryer nga persona që veprojnë në përmbushje të të funksioneve të tyre zyrtare".

168. Sa i përket pamundësisë së ankueses për të kundërshtuar veprimet e prokurorit, Gjykata vlerëson se ky ankim lidhet me atë të shqyrtuar në nenin 2 më lart dhe për këtë arsye duhet të deklarohet, gjithashtu, i pranueshëm. Sidoqoftë, duke pasur parasysh gjetjet e Gjykatës, sipas nenit 2 të Konventës më lart (shih paragrafët 161 dhe 140), nuk është e nevojshme të shqyrtohet themeli i këtij ankimi.

169. Për sa i përket mundësisë së ankueses për të marrë kompensim nga autori i veprës, Gjykata, gjithashtu, vlerëson se ky ankim është i lidhur me atë të shqyrtuar, sipas nenit 2 më lart dhe për këtë arsye duhet të deklarohet, gjithashtu, i pranueshëm. Sidoqoftë, duke pasur parasysh gjetjet e Gjykatës, sipas nenit 2 të Konventës më lart (shih paragrafët 161 dhe 138), nuk është e nevojshme të shqyrtohet themeli i këtij ankimi.

170. Sa i përket mundësisë së ankueses për të marrë kompensim nga Shteti, Gjykata vëren se procedimet, në lidhje me kërkesën e ankueses për dëmshpërblim u pushuan nga Gjykata e Rrethit Tiranë më 30 maj 2013, për shkak se ankuesja dhe avokati i saj nuk kishin arritur të paraqiteshin (shih paragrafin 53 më lart). Gjykata vëren se ankuesja nuk dha asnjë shpjegim ose ndonjë provë se arsyeja e mosparaqitjes në seancat gjyqësore kishte të bënte me pamundësinë e saj për të paguar taksat gjyqësore. Po kështu, ajo nuk parashtroi që Gjykata e Rrethit kishte refuzuar kërkesën e saj për përjashtim nga kërkesa për të paguar tarifat gjyqësore para se të vendoste pushimin e procedimeve. Në çdo rast, kërkesa e ankueses për dëmshpërblim nuk ishte përcaktuar në terma sasiorë, ku në këtë rast tarifat gjyqësore do të përcaktoheshin si përqindje e kërkesës. Prandaj, në mungesë të ndonjë provueshmërie, kjo pjesë e ankimit duhet të rrëzohet si haptazi e pabazuar në përputhje me nenin 35§§3 (a) dhe 4 të Konventës.

IV. SHKELJA E PRETENDUAR E NENIT 14 TË KONVENTËS

171. Së fundmi, ankuesja u ankua në bazë të nenit 14 të Konventës se autoritetet kishin mbajtur qëndrim pasiv edhe pse ajo kishte shprehur dyshime në lidhje me ish-burrin e saj. Veprimet e autoriteteve kishin treguar se ishin diskriminues ndaj saj për shkak të gjinisë së saj.

172. Duke pasur parasysh faktin që Gjykata tashmë ka shqyrtuar rrethanat e kësaj çështjeje, sipas nenit 2 të Konventës më lart (shih, në veçanti, paragrafët 156 dhe 157), nuk e gjen të nevojshme të shqyrtojë pranueshmërinë ose themelin e këtij ankimi.

V. ZBATIMI I NENIT 41 TË KONVENTËS

173. Neni 41 i Konventës parashikon se:

"Nëse Gjykata konstaton, se ka pasur shkelje të Konventës dhe të Protokolleve të saj, dhe nëse e drejta e brendshme e Palës së Lartë Kontraktuese lejon të bëhet vetëm një ndreqje e pjesshme, Gjykata, kur është e nevojshme, i akordon shpërblim së drejtë palës së dëmtuar."

A. Dëmi

174. Ankuesja pretendoi 3,730.20 euro, në lidhje me dëmin pasuror – që përbëhet nga shpenzimet që ankuesja ka bërë për trajtimin e saj në Itali – dhe 4,938,469 lekë (afërsisht 36,452 euro), në lidhje me humbjen e fitimeve, shumë kjo që përfaqëson pagën e saj për një periudhë prej një viti. Ankuesja, gjithashtu, pretendoi shumën prej 9,890,004 lekësh (afërsisht 73,000 euro), në lidhje me dëmin jopasuror që përbëhet nga: 4,945,002, në lidhje me integritetin fizik dhe psikologjik të saj; 2,472,501 lekë, në lidhje me dhimbjet dhe vuajtjet që kishte duruar; dhe 2,472,501 lekë, në lidhje me cilësinë e jetës së saj. Ankuesja paraqiti një raport ekspertimi, sipas të cilit llogaritja është bazuar në vendimin unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë të datës 14 shtator 2007 (shih paragrafin 88 më lart) .

175. Qeveria argumentoi që ankuesja nuk kishte paraqitur një kërkesë civile për dëmshpërblim. Raporteksperti mi ishte bazuar në ligjin shqiptar të sigurimeve. Për rrjedhojë, Qeveria i kërkoi Gjykatës të rrëzonte pretendimet e saj si të pabazuara.

176. Gjykata vëren se rregulli që duhet të shterohen mjetet juridike të brendshme, nuk zbatohet për pretendimet për shpërblim të drejtë parashtruar Gjykatës, sipas nenit 41 të Konventës (shih *De Wilde, Ooms and Versyp k. Belgjikës* (neni 50), 10 mars 1972, §§15–16, seria A nr. 14, dhe *Salah k. Hollandës*, nr. 8196/02, §§67, ECHR 2006-IX (ekstrakte)).

177. Gjykata nuk dallon ndonjë lidhje shkakësore midis shkeljes së konstatuar dhe dëmit pasuror të pretenduar; Ajo, rrjedhimisht, e rrëzon këtë pretendim. Nga ana tjetër, Gjykata i akordon ankueses, mbi baza të barabarta, 12,000 euro, në lidhje me dëmin jopasuror, si rezultat i shkeljes së konstatuar, për shkak të paefektshmërisë së hetimit.

B. Kosto dhe shpenzime

178. Ankuesja pretendoi, gjithashtu, 1,500 euro për përfaqësimin e saj para Gjykatës, si dhe 1,220 euro dhe 70,150 lekë (518 euro), për lidhje me shpenzimet e përkthimit, ato administrative si dhe kostot dhe shpenzimet para gjykatave të brendshme dhe Gjykatës.

179. Qeveria nuk paraqiti ndonjë koment të veçantë.

180. Sipas praktikës ligjore të Gjykatës, një ankues ka të drejtën e rimbursimit të kostove dhe shpenzimeve vetëm për aq sa është treguar se ato janë bërë realisht dhe domosdoshmërisht dhe janë të arsyeshme për sa i përket sasisë (shih *Gjyli k. Shqipërisë*, nr. 32907/07, §72, 29 shtator 2009). Në çështjen në fjalë, duke pasur parasysh dokumentet në zotërim dhe kriteret e mësipërme, Gjykata çmon të arsyeshme të akordojë shumën prej 2,720 eurosh që mbulon të gjitha kostot sipas çdo kreu.

C. Interesi i munguar

181. Gjykata e çmon të arsyeshme që norma e interesit të munguar duhet të bazohet në normën marxhinale të huas së Bankës Qendrore Evropiane, mbi të cilën duhet të shtohen 3 për qind.

PËR KËTO ARSYE, GJYKATA, NË MËNYRË UNANIME:

1. Deklaron ankimin sipas nenit 2 të Konventës dhe ankimet sipas nenit 13 të Konventës në lidhje me mungesën e një mjeti juridik për të kundërshtuar veprimet e prokurorit dhe për të kërkuar kompensim nga autori i veprës, të pranueshme, si dhe ankimin, sipas nenit 8 të Konventës dhe ankimin sipas nenit 13 të Konventës, në lidhje me mungesën e një mjeti juridik për të marrë kompensim nga Shteti të papranueshme.

2. Vendos se nuk është shkelur neni 2 i Konventës nga pikëpamja materiale e saj.

3. Vendos se është shkelur neni 2 i Konventës nga pikëpamja procedurale e saj.

4. Vendos se nuk është e nevojshme të shqyrtohet themeli i ankimeve, sipas nenit 13 të Konventës.

5. Vendos se nuk është e nevojshme të shqyrtohet pranueshmëria ose themeli i ankimit, sipas nenit 14 të Konventës.

6. Vendos:

a) se Shteti i paditur duhet t'i paguajë ankueses, brenda tre muajve nga data në të cilën vendimi ka marrë formë të prerë, në përputhje me nenin 44§2 të Konventës, shumat e mëposhtme, të cilat duhet të konvertohen në monedhën e Shtetit të paditur, në normën e zbatueshme në datën e shlyerjes;

i. 12,000 euro (dymbëdhjetë mijë euro), plus çdo taksë që mund të vendoset, në lidhje me dëmin jopasuror;

ii. 2,720 euro (dy mijë e shtatëqind e njëzet euro), plus çdo taksë që mund t'i ngarkohet ankueses, në lidhje me kostot dhe shpenzimet;

b) se nga përfundimi i periudhës prej tre muajsh të përmendur më lart deri në shlyerje, interesi i thjeshtë do të jetë i pagueshëm mbi shumat e mësipërme me një normë të barabartë me normën marxhinale të huas së Bankës Qendrore Evropiane, gjatë periudhës së mospagimit të detyrimeve financiare, plus tre për qind;

7. Rrëzon, në mënyrë unanime, pjesën tjetër të pretendimit të ankueses për shpërblim të drejtë.

Hartuar në gjuhën angleze dhe njoftuar me shkrim më 4 gusht 2020, sipas nenit 77§§2 dhe 3 të Rregullores së Gjykatës.

Stanley Naismith	**Robert Spano**
SEKRETAR	KRYETAR